

Het hoofdaanvalsfront van Port Arthur en zijn nabijverdediging.

DOOR

D. VAN DEN BERG,

Eerste-Luitenant-Adjutant b/h Regiment Genietroepen.

(Vervolg en slot van blz. 90.)

De toestand bij
den verdediger.

Dat de vesting het niet lang meer maken zou, viel echter reeds uit verschillende teekenen op te maken. Ook de toon van het telegram, dat Generaal STOESEL dien 29sten aan den Czaar zond, deed het ergste vreezen. Na een rapport nopens den val van Erloengschan ¹⁾ heette het daarin:

»Na de verovering van dit fort zijn de Japanners meester van het »geheele noordoostfront.

»Wij zullen het nog eenige dagen volhouden; wij bezitten bijna »geen munitie meer. ²⁾

»Ik zal maatregelen nemen, om in de straten bloedvergieten te »vermijden.

»De scheurbuik decimeert de bezetting; ik heb 10.000 à 11.000 »man in de stelling, en die zijn niet gezond.

»De Generaals FOCK en NIKITIN hebben mij heldhaftig bijgestaan.

1) Reeds door een telegram dd. 25 November van Generaal KOEROPATKIN aan den Czaar, was men te Sint Petersburg op deze en dergelijke tijdingen voorbereid. In dat telegram kwam n.l. de volgende zinsnede voor: »Inderdaad »wordt de toestand van Port Arthur, ten gevolge van het gebrek aan munitie »voor het snelvuurgeschut, en van den waarschijnlijksten val van de nagenoeg »verwoeste forten Noord-Kikwanschan en Erloengschan, steeds ernstiger«.

2) Bovendien was een groot gedeelte van deze munitie nog ondeugdelijk; tal van projectielen ontploften reeds zeer spoedig na het verlaten van den vuurmond. Dit euvel had zich trouwens reeds in het begin van het beleg geopenbaard, zooals o. m. blijkt uit eene order van Generaal STOESEL dd. 29 Augustus, welke, als volgt, luidde:

»Den 23sten berichtte de courant »Nowi Kraj«, dat eene scherf van een »projectiel in sloeg in de nabijheid van den Generaal KONDRATENKO, die zich »in de buurt van de barakken ophield; maar zij vergat de hoofzaak, n.l. »dat die scherf afkomstig was van één onzer eigen projectielen. De verwon- »ding van zulk eene kracht, als de Generaal KONDRATENKO is, zou onafzien- »bare gevolgen na zich slepen, van welke ik liever niet wil spreken. Maar »ik noodig den Generaal BJELY uit, om maatregelen te treffen, opdat ont- »ploffingen van eigen projectielen, als de vorenvermelde — die hij, aangezien »hij zich in gezelschap van den Generaal KONDRATENKO bevond, persoonlijk »heeft kunnen waarnemen — niet meer voorkomen«.

Verg. ook blz. 88 van den jaargang 1911.

»De verliescijfers nopens de hogere officieren bewijzen de ontzettende verliezen, die wij geleden hebben. Van de tien generaals zijn »KONDRATENKO en ZERPITZKI gedood, ROSNATOWSKI is gestorven. »TSCHADIEN en ik zijn gewond, en GORBATOWSKI heeft een ricochet-schot gekregen. Van de tien regimentscommandanten zijn er twee, »DUNIN en GLAGELOW, aan hun wonden overleden; vier, GANDOERIN, »SAWICKI, GRAINOW en TRETJAKOW, gewond. De Luit.-Kolonel van »de grenswacht BOETOESOW is gesneuveld; de commandant van het »3^e depot-bataljon, de Luit.-Kolonel POKROWSKI, en de sotniecommandant KONZEWITSCH zijn gewond. Bij de veldartillerie is de »Kolonel PETROW gesneuveld. Van de acht commandanten der »veldbatterijen is de Kolonel IRMAN gesneuveld, en zijn de Kolonels »LAPEROW en ROMANOWSKI, de kapitein BERMA en de Luit.-Kolonel »DOBROW gewond; de Luit.-Kolonel SABLOEKOW en de Kapitein »PETRENKO hebben ricochetschoten gekregen. Van de overige hoofdofficiëren is een groot percentage gesneuveld, gestorven of gewond.

»Vele compagnieën worden door vaandrighs gecommandeerd.

»In de hospitalen liggen circa 14.000 zieken en gewonden, en »dagelijks komen er bijna 300 bij«.

Ook de bezetting zelve begon den moed te verliezen, en het aantal verdedigers werd hoe langer hoe kleiner.

Den 26sten waren in de stellingen en bij de reserve aan infanterie nog aanwezig 12.180 soldaten (waarvan 2098 van de marine), n.l. 5397 man in voorste linie en 6783 als reserve. Doch voor het aantal krijgsgevangenen ¹⁾, die den 5^{en} Januari d. a. v. op het voor

1) Aan krijgsgevangenen gaven de onderscheidene regimenten infanterie — welker organieke sterkte 54 officieren en 3221 minderen (2887 combattanten + 334 non-combattanten) bedroeg — bij de capitulatie aan de Japanners over:

KORPS.	AANTAL KRIJGS-GEVANGENEN.		VERLIES.		VERLIESPROCENT.	
	Officiëren.	Minderen.	Officiëren.	Minderen.	Officiëren.	Minderen.
5e Regiment	36	1245	18	1976	33,33	61,35
13e Regiment	33	660	21	2561	38,89	79,51
14e Regiment	30	877	24	2344	44,44	72,77
15e Regiment	50	1271	4	1950	7,41	60,54
16e Regiment	27	907	27	2314	50.—	71,84
25ste Regiment	39	1228	15	1993	27,78	61,88
26ste Regiment	33	996	21	2225	38,89	69,08
27ste Regiment	33	2096	21	1125	38,89	34,93
28ste Regiment	48	1488	6	1733	11,11	53,80

Hierbij zij nog opgemerkt, dat de sterkte der regimenten infanterie bij het begin van het beleg in het algemeen de organieke sterkte overtrof, zoodat de, voor de verliesprocenten gegeven cijfers eer te laag dan te hoog zijn.

hen vastgestelde verzamelpunt verschenen — en waaronder alzoo niet zijn begrepen de ernstige zieken en zij, die volstrekt geen dienst konden verrichten — vonden wij aangegeven: 23.131 man, waarvan o. a. 12.035 van de infanterie, \pm 1200 van de artillerie (waaronder niet begrepen de marinetroepen), \pm 500 man technische troepen, circa 3600 non-combattanten en ongeveer 1400 zieken, die als niet-vervoerbaar door de Japanners naar de stad werden teruggezonden. Deze schijnbare tegenstrijdigheid en het, voor begin Januari zooveel hoogere getal vinden ten deele eene verklaring in SEMENOW's *Raszplata (Kriegstagebuch über die Blockade von Port Arthur und die Ausreise der Flotte unter Rojestwenski)*, waar wij lezen: »In den »letzten Tagen der Belagerung wurden in unseren Stellungen c. a. »9000 Mann, die noch kampfbereit waren, gezählt. Als die Festung »übergeben wurde, machten die Japaner auszer den Kranken und »Verwundeten 23.000 Gefangene. Alle waren Militärpersonen, und »alle waren völlig gesund. . . .« Deze enkele regels spreken boekdeelen: het personeel onttrok zich ten deele aan zijn dienst, en de gewonden, die zich enkele maanden te voren zoo spoedig mogelijk weder aanmeldten om dienst te doen, misten daartoe thans de moreele kracht; tegen 2661 in Augustus, keerden in December slechts 1412 gewonden in den troep terug.

Soensoeschan
door de Japan-
ners veroverd.

Soensoeschan was intusschen, ten gevolge van de bezetting van Erloengschan door de Japanners, in nog benarder positie geraakt dan te voren, aangezien het thans ook uit dat fort kon worden beschoten; ter bescherming daartegen werden derhalve nog den 29sten op de linker flankface een aantal rugwieren aangelegd. Dien dag werden zoowel Soensoeschan als de Grafheuvel-batterij door het 28 cM. geschut hevig onder vuur genomen; omgekeerd werden in den nacht van 29/30 December de, in Erloengschan arbeidende Japanners door de bezetting van eerstgenoemd werk krachtig met worpmijnen bestookt.

Ook den 30sten werd Soensoeschan weder door de 28 cM. houwitsers beschoten; de Russen arbeidden intusschen aan de verbetering van hun loopgraven bewesten de Rotsachtige Hoogte, alwaar tevens twee veldvuurmonden werden opgesteld, en verlegden de bezuiden Erloengschan gelegen verbandplaats meer achterwaarts, terwijl zij in de nabijheid daarvan ook eene nieuwe schuilplaats voor het stafkwartier van het oostfront bouwden. Tegen 6 uur n.m. trof een Japansch projectiel een, in de nabijheid van het arsenaal opgeslagen zinken barak, die als munitiemagazijn was ingericht, en waarin het grootste gedeelte der munitie tot ontploffing werd gebracht.

Den volgenden morgen te 9^u v.m. brachten de Japanners hun mijnen onder Soensoeschan (verg. fig. 26) ¹⁾ tot ontploffing, en openden zelfder tijd een levendig geschutvuur op dat fort, de Grafheuvel-batterij, en de batterijen van de tweede verdedigingslinie. Op dat

1) Verg. de noot op blz. 80.

tijdstip bevond zich een gedeelte van de bezetting op den frontwal, terwijl de overige troepen zich in de kazerne of in de kapitaalpoterne ophielden.

Op het geluid van de ontploffing snelden de verdedigers naar de wallen, toen spoedig daarop eene tweede ontploffing volgde, volgens het desbetreffende telegram van Generaal NOGI veroorzaakt door eenige mijnen, die de bezetting tot ontploffing bracht, volgens andere opgaven door eene te laat springende (Japansche) mijn, vermoedelijk echter door het explodeeren — ten gevolge van eene onvoorzichtigheid — van een, in de poterne opgeslagen stapel handgranaten.

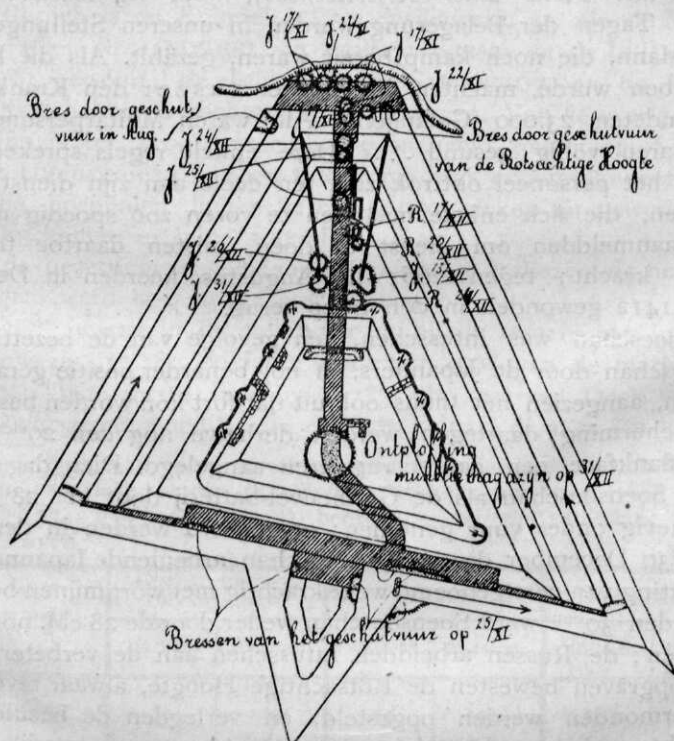

Fig. 26. Soensoeschan in de laatste dagen van het beleg.

Daardoor vloog ook het, in het fort gelegen munitiemagazijn in de lucht; de poterne vulde zich met gassen en stortte in, waarbij een groot gedeelte van de fortbezetting onder het puin werd begraven; ook een tiental kisten met ladingen schietkatoen van $1\frac{1}{2}$ poed ontploften, waardoor de toegang tot de poterne eveneens vernield en als het ware door een »prop« van lijken afgesloten werd. Het gedeelte van de bezetting, dat zich in de rechterhelft der keelkazerne bevond, werd, op enkele manschappen na, gedood; het personeel, dat zich in de linkerhelft op hield, werd onder het puin begraven — toch konden daar nog eenige gewonden worden gered. Totaal verloren

van de circa 250 man sterke bezetting (afdeelingen van het 15^e en 16^e regiment) bij deze ontploffingen 122 man het leven.

In de Japansche mijn ter linker zijde van de poterne was blijkbaar de lading niet naar behooren aangebracht; de mijn beschadigde den frontwal dan ook niet noemenswaardig. Ook de mijn beoosten de poterne had niet de gewenschte uitwerking: zij veroorzaakte slechts eene scheur in de borstwering, die echter niet eens de vuurlijn bereikte en de schietgaten zelfs niet vernielde.

Terstond na de ontsteking der mijnen was de Japansche storm-colonne het fort binnengedrongen en was — dank zij de, voor de Russen zoo noodlottige ontploffingen — erin geslaagd, de keel te bezetten, waar zij bezit nam van 's verdedigers beide machinegeweren en daarnevens 2 medegevoerde mitrailleurs opstelde, waarmede zij den, circa 30 M. van haar verwijderden, eenigen toegangsweg tot het fort, die totaal vernield was, onder vuur nam. Voorts maakten de aanvallers ter plaatse van de, in de poterne gevormde bres eene 0,50 M. wijde opening in het puin, en zetten, na eenige handgranaten naar binnen geworpen en een mitrailleur opgesteld te hebben, de opruiming van de steenmassa en van de Russische lijken voort.

De Russische artillerie vermocht den aanvallers slechts weinig schade toe te brengen: alleen een 15 cM. kanon van Batterij H en één op den Laperowaja-Berg, alsmede een 12 cM. marine-kanon in de, bewesten de spoorlijn gelegen batterij W konden tegen hen optreden. Het overige geschut was van kleiner kaliber en werd bovendien door het artillerievuur der belegeraars in bedwang gehouden.

Intusschen had Generaal GARBATOWSKI, aan wien een officier in het fort nog kans had gezien, telefonisch van het gebeurde kennis te geven en tevens ondersteuning aan te vragen, een jachtcommando¹⁾ van het 15^e regiment tot zoo dicht mogelijk nabij Soensoeschan doen oprukken en zich langs den Chineeschen Muur doen verspreiden, ten einde eventueel het vuur, dat de Japanners op de aftrekkende fortbezetting zouden afgeven, tot zich te trekken; voorts had hij Generaal STOESSEL omtrent den gang van zaken onderricht, en van dezen het volgende antwoord ontvangen:

»Aangezien het uiterst moeilijk is, het werk te verlaten, kan het »overschot der bezetting zich aan den vijand overgeven; wie zich »redden kan, beproeve, te ontkomen«. Nadat zulks telefonisch aan de verdedigers van Soensoeschan was medegedeeld, en dezen nog het aantal overlevenden en gewonden hadden bericht, werd de tele-

1) In eene studie in M. W. 1910, No. 69, getiteld: Die Tätigkeit der Jagdkommandos im russisch-japanischen Kriege, door Frhr. von TETTAU, wordt de aandacht gevestigd op de groote voorliefde, die men in Port Arthur — en met name Generaal KONDRATENKO — voor het gebruik van jachtcommando's, »gemengde compagnieën«, en dergelijke, uit verschillende onderdeelen samengestelde afdeelingen aan den dag legde. Verg. ook 50.

fonische verbinding verbroken, ten einde het onderscheppen van berichten door den vijand te voorkomen.

Op grond van de verkregen machtiging gaf het ingesloten gedeelte van de fortbezetting zich over: 128 man, waarvan 65 gewond of bewusteloos, werden door de, in de poterne geslagen bres te voorschijn gebracht; slechts 3 officieren wisten te ontkomen. Behalve de 2, reeds vermelde mitrailleurs, maakten de aanvallers 5 klein-kaliberkanonnen buit in het fort, dat zij — met het oog op de mogelijkheid, dat de Russen een tegenaanval zouden doen — terstond met licht geschut bewapenden.

Verder voort-
dringen der Ja-
panners.
Terugtocht der
verdedigers.

Het Japansche geschutvuur, dat te 11 uur v.m. een weinig in kracht was afgenomen, werd van af het middaguur weder levendiger en in hoofdzaak gericht tegen den Chineeschen Muur ter weerszijden van Erloengschan, tegen de Grafheuvel-batterij en tegen de Rotsachtige Hoogte. Tegen 1 uur werd tweemaal achtereen een aanval uitgevoerd tegen den Muur beoosten Erloengschan, welke aanvallen echter beide, onder zware verliezen aan Japansche zijde, werden afgeslagen. Meer succes hadden de belegeraars tegen de Rotsachtige Hoogte, waartegen uit de keelgracht van Erloengschan eene afdeeling oprukte, en waarvan het noordelijkste gedeelte werd bezet. Daardoor waren de Japanners tevens in den rug van het aangrenzende gedeelte van den Chineeschen Muur gekomen, waartegen thans een werkzaam enfileervuur kon worden afgegeven.

Met het oog op het daaraan verbonden gevaar, had reeds te 12 uur de Luit.-Kolonel GANDOERIN, commandant van den betrokken sector, aan Generaal GORBATOWSKI geseind:

»Ik verzoek Uwe Excellentie, te willen bewerken, dat met al het »beschikbare geschut krachtdadig worde opgetreden tegen elke poging »der Japanners, om artillerie in Soensoeschan op te stellen, anders »worden de linie van den Chineeschen Muur en de heuvels daar- »achter, van de Rotsachtige Hoogte en Batterij H tot aan Wantai, »in de flank en in den rug genomen, en is het onmogelijk, in die »linie stand te houden. De artillerie des vijands heeft in het tijds- »verloop tusschen zonsopgang en 10 uur eene volledige verwoesting »aangericht«.

En te 3²⁰ berichtte hij:

»Tot in den avond zal ik op de Rotsachtige Hoogte stand houden, »als de artillerie ons niet allen wegveegt«.

Te 4 uur werd de Luit.-Kolonel GANDOERIN zwaar gewond en nam de Kolonel KARLOWITSCH zijn commando over. De Japanners brachten ongeveer ter zelfder tijd hun mijn onder de borstwering der Ksido-Lunet tot ontploffing, waardoor eene bres werd gevormd.

In verband met den dreigenden toestand en het gemis van reserves — in den II^{en} sector was als reserve nog slechts eene 60 man sterke matrozen-afdeeling aanwezig — werd de geheele bezetting van Liauteschan, op 30 matrozen na, op het oostfront ingezet, en werd, op last

van Generaal SMIRNOW, ook de 5 compagnieën sterke reserve van het westfront op het hoofdaanvalsfront aangetrokken. Toch zag Generaal GORBATOWSKI zich genoodzaakt, aan Generaal SMIRNOW zijn voornemen te kennen te geven, om des nachts terug te gaan op de tweede verdedigingslinie (Wantai—Grafheuvel-batterij). Wel beval deze opperofficier, om in ieder geval stand te houden, doch ter zelfder tijd ontving Generaal GORBATOWSKI bericht, dat Generaal STOESEL aan het, te zijner kennis gebrachte voornemen tot teruggaan zijn goedkeuring hechtte, waarna ook de vestingcommandant verder geen bezwaar maakte.

Generaal GORBATOWSKI gaf derhalve last, den terugtocht te beginnen, het nog bruikbare geschut van Batterij H weg te voeren, de vuurmonden van de Groote Mortier-batterij te vernielen, en de, in beide batterijen aanwezige munitievoorraden naar de Marine-Bergen over te brengen, voorts de stations tot ontsteking der mijnen te verwoesten; slechts de automatische fladdermijnen moesten onaangetroefd worden gelaten.

Tegen 12 uur 's nachts regelde Generaal STOESEL dezen terugtocht in eene order, die wij hier in haar geheel laten volgen, o.m. ook wegens de eigenaardige tegenstelling tusschen de hoogdravende Russische en de uiterst sobere Japansche bevelen. Die order luidde als volgt:

»Roemruchte en heldhaftige troepen der bezetting van Port Arthur!
 »Van af 30 Juli, vijf volle maanden, hebt Gij den vijand in de linie
 »Noord-Kikwanschan—Erloengschan op het oostfront, tot vreugde van
 »Vadertje Czaar, tegengehouden en door Uwe dapperheid de gansche
 »wereld verbaasd. De infanteristen, artilleristen, sappeurs, matrozen,
 »en de non-combattanten van alle genoemde wapensoorten wedij-
 »verden, ongeacht rang of graad, in heldenmoed. Gij hebt in de
 »eerste twee maanden twee vijandelijke aanvallen wakker afgeslagen,
 »ofschoon zij door een overmachtig vijandelijk leger werden onder-
 »nomen; zij kwamen den vijand duur te staan. In den loop van de
 »derde maand groeven de Japanners zich als mollen in den grond,
 »en toen onze projectielen hen niet meer konden bereiken, drongen
 »zij op 30 tot 100 pas afstand van onze versterkingen door; maar
 »ook toen werden zij door Uw heldenmoed tegengehouden, en waagden
 »zij het de volgende twee maanden niet, uit hun beschermende
 »werken te voorschijn te komen. Thans, onder bescherming van hun
 »zware geschut, waaruit zij vroeger niet eens de bestaande verster-
 »kingen hadden beschoten, gingen de Japanners driemaal uit hun
 »30 à 100 pas van ons verwijderde aardwerken tot den storm over.
 »Maar ook deze stormen hebt Gij prachtig, op echt Russische wijze,
 »afgeslagen en den vijand zijn poging, U de, U toevertrouwde stel-
 »lingen te ontrukken, duur doen betalen.

»Nu echter is deze stelling door projectielen van groot kaliber
 »en door mijnen doorwoeld. Wij zijn niet in staat, de aangerichte

»verwoestingen te herstellen, en het kost ons moeite, de forten en »den Chineschen Muur verder vast te houden. Daarom beveel ik, »dat de troepen van den II^{en} en den III^{en} sector ¹⁾ op de tweede »verdedigingslinie moeten terugtrekken. Daartoe moeten:

»1°. de afdeelingen van den II^{en} sector, die Kinkieschan bezet »houden, dat werk verder verdedigen, terwijl het overige gedeelte »terug gaat, om den Hoogen Berg en de Tandenberg-batterij te be- »zetten, en eene reserve afzondert bezuiden den Grooten Berg;

»2°. de troepen van den III^{en} sector teruggaan en bezetten:

»a. met de afdeelingen van het 5e vak de stelling tusschen den »wég van het voedingmagazijn naar de Nieuwe Chinesche Stad, »over den bergrug, waarop de batterij van den Luit. ter zee HO- »MENKA ligt ²⁾, tot den weg, die door den Impan ³⁾ voert;

»b. met afdeelingen van het 6e vak de stelling van af laatstge- »noemden weg tot de 320 M. ten noorden van den Impan gelegen »heuvels, en verder in zuidwestelijke richting tot en met de Sappeur- »redoute van de kernomwalling;

»c. met afdeelingen van het 7^e vak en de bezetting van Soen- »soeschan de kernomwalling vanaf de Sappeur-redoute tot aan de »Kruitmagazijn-redoute, met inbegrip van de noordelijke helling van »den Kwartel-Berg:

»3°. de reserves van het oostfront zich in de Nieuwe Chinesche »Stad opstellen;

»4°. voor het geval, dat wij den Chineschen Muur moeten op- »geven, doch de Grafheuvel-batterij behouden, de troepen van den »III^{en} sector bezetten:

»a. met de afdeelingen van het 5e vak de stelling van af den »wég voedingmagazijn—Nieuwe Chinesche Stad, op de hoogte,

1) Deze indeeling in sectoren en vakken is niet die, welke hiervoor op blz. 513 van den Jaargang 1911 werd vermeld; wanneer zij werd ingevoerd, is niet bekend. De grenzen der sectoren en vakken waren, als volgt:

I^{ste} sector (1ste en 2e vak) — van de kust tot aan den weg Batterij A—Kinkieschan;

IIe sector — van den weg Batterij A—Kinkieschan tot aan Werk P:

3^e vak — bezuiden | het ravijn tusschen Oost-Kikwanschan

4^e vak — benoorden | en Werk Q;

IIIe sector — van Werk P tot aan de spoorlijn:

5e vak — van Werk P tot Batterij H;

6e vak — van Batterij H tot het ravijn tusschen Erloengschan en Soensoeschan;

7e vak — van dat ravijn tot aan den spoorweg.

Verg. overigens fig. 27.

2) Alzoo de Marine-Bergen.

3) »Impan« heetten de oude, kwadraatvormige, door 7,5 à 9 M. hooge leemmuren omgeven Chinesche kazernes, waarvan op fig. 27 verscheidene te vinden zijn. Welken impan Generaal STOESSEL in deze order bedoelt, is niet recht duidelijk.

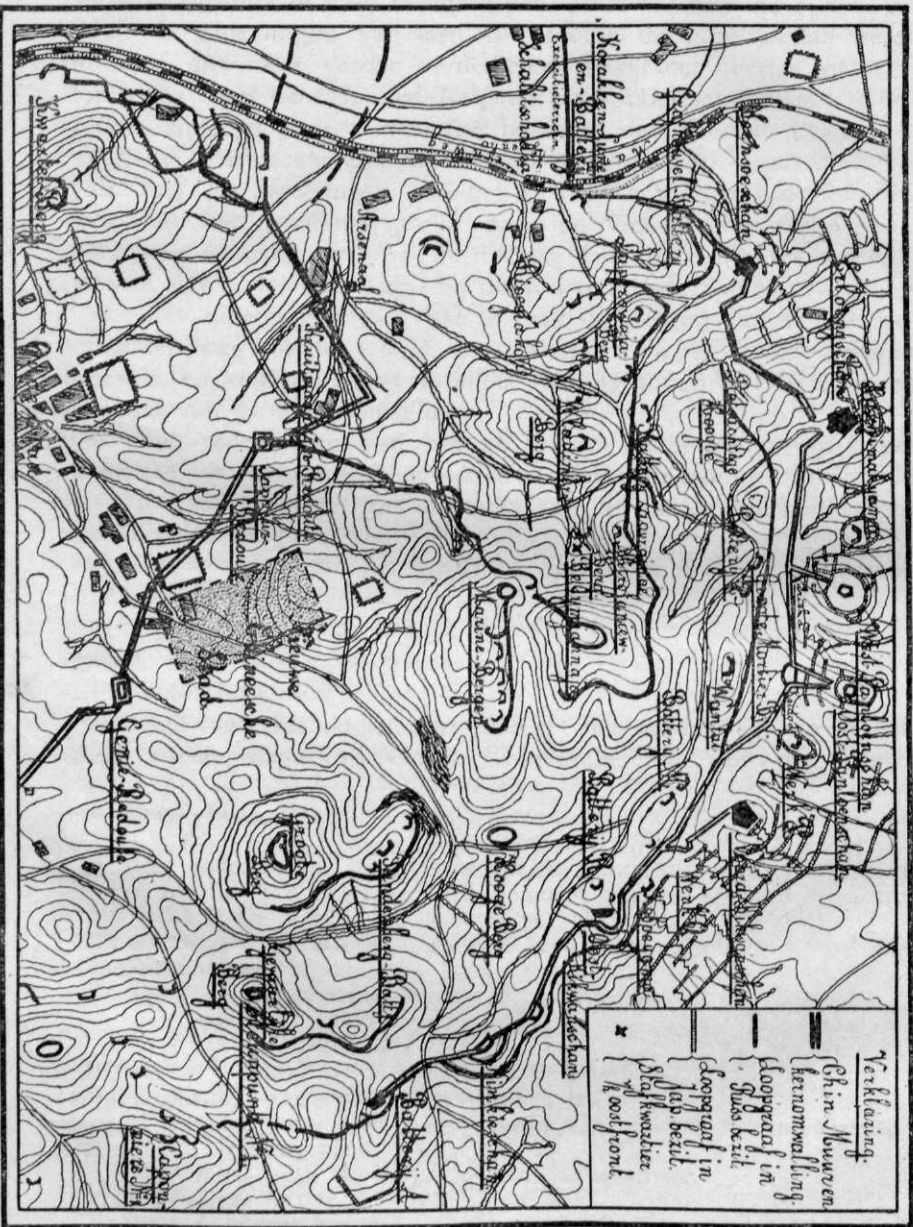

Fig. 27. Het hoofdanvalfront met de tweede en derde verdedigingsliniën.

Schaal 1 : 30 000.

»waarop de batterij van den Luit. ter zee HOMENKA ligt, tot den Naamloozen Berg ¹⁾ ten zuiden van Wantai.

»b. met afdeelingen van het 6^e vak de stelling op den Naamloozen en den Mitrofaniew-Berg tot den weg van Erloengschan naar het stafkwartier van het oostfront; ten slotte:

»c. met de afdeelingen van het 7^e vak en de bezetting van Soensoeschan de stelling van af genoemden weg over den Wladimir- en den Laperowaja-Berg, Grafheuvel-batterij, langs den Chineeschen Muur tot aan de spoorlijn, met inbegrip van den Kozakkenheuvel.

In den nacht van 31 December/1 Januari voerden de verdedigers hun terugtocht zóó behoedzaam uit, dat de Japanners, ondanks den geringen afstand, die hen van de Russen scheidde, daarvan niets bemerkten. In den morgen van den 1sten Januari bevonden zich de troepen in hunne nieuwe stellingen. Het vak Wantai—Mitrofaniew-Berg was toen bezet door het 14^e regiment, links daarvan volgde het 13^e, op den Laperowaja-Berg het 15^e regiment. De bewapening van de, thans door de Russen ingenomen stellingen was, als volgt:

op den Mitrofaniew-Berg — 4 veldstukken en 1 4,7 cM. kanon;
 op den Wladimir-Berg — 2 4,7 cM. kanonnen;
 in het dal bewesten den Wladimir-Berg — 4 veldstukken;
 op den Laperowaja-Berg — 1 15 cM. kanon en 4 veldvuurmonden;
 in de Grafheuvel-batterij — 1 10,5 cM. kanon, 1 7,5 cM. kanon, 2 veldmortieren en 2 veldkanonnen;
 op de Marine-Bergen — 1 12 cM. kanon, 10 7,5 cM. kanonnen en 6 4,7 cM. kanonnen (alles marinegeschut).

De Russen namen terstond de verbetering dezer stelling, die ook onder 's vijands geschutvuur reeds zwaar geleden had — de redoute op den Besymjannaja was o. a. vrijwel geheel vernield — ter hand; zij begonnen o. a. aan het verbinden van de loopgraven vóór Batterij M met den Chineeschen Muur door middel van eene travers, aan het verbeteren van de loopgraven vóór Wantai, waarin aan den voet van den berg een overgang voor geschut zou worden aangelegd, en aan het in verbinding brengen van de werken op den Laperowaja-Berg met de Grafheuvel-batterij, door al welke werkzaamheden de linie tot één aaneengeschakeld geheel zou worden gemaakt.

Intusschen was in den nacht, waarin de verdedigers hun terugtocht volbrachten, de 18e Japansche brigade tegen den Chineeschen Muur achter Haschimakyama opgetreden; na weder een aantal mijnen (verg. blz. 79) tot ontploffing te hebben gebracht, overschreed zij den Muur, rukte op tegen de Groote Mortier-batterij en maakte zich van deze meester. De 6^e brigade veroverde te gelijker tijd het vak van den Muur tegenover de Panloenschan-redouten, drong voorwaarts door de kloof tusschen Wantai en Batterij H, en bezette laatstgenoemd werk, alwaar terstond geschut werd opgesteld.

1) Is identiek met den Besymjannaja.

Laatste algemeene bestorming door de Japanners.

Op nieuwjaarsdag ondernamen de Japanners de laatste algemeene bestorming, die de vermeestering van het geheele noordoostfront ten doel had.

Nadat des nachts de, 25 M. vóór Wantai gelegen loopgraaf na hevigen strijd door de aanvallers was vermeesterd, werd te 7 uur des morgens van drie zijden eene hevige beschieting met granaatkartetsen en 28 cM. granaten tegen dat werk geopend. Te 9 uur werden de, door de Japanners aangelegde mijnen tot ontploffing gebracht, waarna het werk, waarin zelfs nog den vorigen dag tirailleurloopgraven, schuilplaatsen en gemeenschappen waren aangelegd, door het 22ste en het 35ste regiment werd bestormd. De 67 man sterke bezetting, gesteund door de beide Canet-kanonnen — het in de tweede helft van December in het werk opgestelde 4,7 cM. snelvuurkanon was des morgens gedemonteerd — bood krachtigen tegenstand en slaagde er, mede dank zij de versterkingen, die Generaal GORBATOWSKI elk half uur toezond, in, een vijftal stormen af te slaan. Wel wisten de aanvallers den escarp te bereiken, doch de Russen dreven hen met de bajonet terug. Onmiddellijk vóór den zesden storm trof eene Japansche granaat eene kist met handgranaten, die ten gevolge daarvan ontploften; de zich ontwikkelende vergiftige gassen doodden een gedeelte van de bezetting, terwijl tevens de beddingen van het Canet-geschut, dat tot het afslaan van de vorige aanvallen zooveel had bijgedragen, in brand geraakte. De 4 overlevenden ontruimden derhalve het werk, dat alzoo te circa 3 uur n.m. in Japansche handen over ging.

Nog gedurende den strijd om Wantai werd aan Generaal GORBATOWSKI gerapporteerd, dat een verder standhouden in Werk Q en Batterij M, ten gevolge van het rugvuur der Japanners, onmogelijk werd; toch gaf hij last, dat die werken bezet moesten blijven. Ook na het, te 5¹⁵ van Generaal FOCK ontvangen bevel, om den Chineeschen Muur tusschen Kinkieschan en Oost-Kikwanschan, laatstgenoemde batterij, Werk Q en Batterij M te doen ontruimen, en terug te gaan in de lijn Marine-Bergen—Wladimir-Berg—Laperowaja-Berg—Grafheuvel-batterij, wenschte Generaal GORBATOWSKI de verdediging van eerstgenoemde werken voort te zetten, uit vrees, dat de Japanners, na het bezetten daarvan, nog des nachts in de stad zouden doordringen. Te 6 uur echter ontving hij bericht, dat Werk Q en Batterij M door de verdedigers waren verlaten, en dat Generaal FOCK ook de ontruiming van Oost-Kikwanschan, welks 4 vuurmonden op de beide vorige dagen waren gedemonteerd, bevolen had. Generaal GORBATOWSKI gaf echter de tegenorder, dat Oost-Kikwanschan — waaraan hij groote waarde hechtte, omdat het o. m. alle toegangen tot de derde verdedigingslinie bestreek — niet dan op zijn (GORBATOWSKI's) bevel mocht worden opgegeven.

Daarna begaf hij zich van de verbandplaats, van waar hij den geheelen dag den strijd om Wantai had gadeslagen, naar zijn stafkwartier, waar hij te 8 uur des avonds van Generaal FOCK het volgende bericht ontving:

»Ik gelast Uwe Excellentie, terstond het bevel tot ontruiming van Oost-Kikwanschan te geven. U dwinge mij niet, daartoe krachtiger maatregelen te nemen.

»De Grafheuvel-, Laperowajaberg-, Wladimirberg-, Mitrofaniewberg- en Besymjamaja-batterijen moeten in ieder geval worden vastgehouden«.

De ontruiming van Oost-Kikwanschan had inmiddels — vermoedelijk op rechtstreeksch bevel van Generaal FOCK — reeds plaats gevonden, waardoor ook de positie van Kinkieschan, het zuidelijke nevenwerk, zeer werd verzwakt. Intusschen was over het lot der vesting reeds beslist geworden.

Telegram van
Generaal Stoessel
aan den Czaar.

Generaal STOESEL had, ten einde de gemoederen in St. Petersburg op den val van Port Arthur voor te bereiden, een telegram aan den Czaar verzonden van den volgenden inhoud:

»Gisteren vroeg bewerkstelligden de Japanners eene groote ontploffing onder Soensoeschan. De vlammenzuil was nauwelijks verdwenen, toen zij tegen onze stellingen een moorddadig bombardement begonnen. Van de kleine bezetting kwam een gedeelte om het leven, het andere deel ontkwam. Na eene beschieting van twee uren rukten de Japanners op tot den storm tegen den Chineeschen Muur tusschen Erloengschan en Wantai. Twee aanvallen werden afgeslagen, waarbij de vijand zeer te lijden had van onze veldartillerie. Na de zware geleden verliezen was een stand houden aan den Chineeschen Muur onmogelijk, weshalve ik bevel gaf, om in den nacht op de, achter den Chineeschen Muur liggende hoogten terug te trekken, en daarbij den rechter vleugel tegen den Hoogen Berg te doen aanleunen.

»Aizoo is het grootste gedeelte van het oostfront reeds in 's vijands handen. In deze nieuwe stelling zullen wij niet lang kunnen standhouden; de vesting zal zich dus weldra moeten overgeven. Alles is in Gods hand; wellicht nog komt er ontzet. Wij hebben ernstige verliezen te betreuren; de commandant van het 13^e regiment, de Luit.-Kolonel GANDOERIN, en de commandant van het 26ste regiment, vleugel-adjutant Kolonel SEMENOW, zijn gewond, de held GANDOERIN zeer zwaar. Door de ontploffing bij Soensoeschan kwam de stafkapitein SPREDOW, van het 25ste. regiment, om het leven.

»Groote Heer! vergeef ons! Wij hebben alles gedaan, wat voor menschen mogelijk was. Treed met ons in het gericht, maar wees genadig! Een strijd van bijna elf maanden heeft ons weerstandsvermogen uitgeput, en slechts een vierde gedeelte van de verdedigers, waarvan de helft ziek is, houdt de 27 werst¹⁾ van den gordelomtrek bezet, zonder ondersteuning, en zelfs zonder aflossing voor ook nòg zoo geringen tijd. De manschappen gelijken slechts »schaduwen«.

1) Een werst = 1067 M.

Begin van de
onderhandelingen
nopens de over-
gave.
Laatste krijgs-
bedrijven.

Tevens had Generaal STOESSEL, na den val van Wantai de verdere verdediging hopeloos oordeelende, te 3 uur des middags een parlementair naar Generaal NOGI afgezonden, ten einde de onderhandelingen nopens de overgave in te leiden, en bevolen, dat — ter verkrijging van gunstiger capitulatie-voorwaarden — de tweede verdedigingslinie moest worden vastgehouden.

Te ruim 8 uur des avonds, nadat de vuurmonden reeds over de geheele linie tot zwijgen waren gekomen, werd bericht ontvangen, dat de Japanners met het openen van onderhandelingen instemden, en dat derhalve het vuren moest worden gestaakt.

In den volgenden nacht (1/2 Januari) tegen half 3 werden Oost-Kikwanschan, Werk Q, Batterij M en het bijbehorende deel van den Chineeschen Muur door de verdedigers, met medeneming van bijna al het geschut en van de munitiën, ontruimd, terwijl de kazematten van eerstgenoemd werk werden vernield. Kinkieschan bleef door 2 compagnieën bezet, terwijl de bezettingen van Werk Q en Batterij M in de Nieuwe Stad werden ondergebracht, ten einde, wanneer de vijand mocht beproeven, in de stad door te dringen, de stelling aan den Grootten Berg te kunnen bezetten.

Spoedig na de ontruiming door de verdedigers werden Werk Q en de Batterijen M en R door het 44ste (Japansche) regiment bezet, terwijl omstreeks 4 uur des morgens ook de puinhoopen van Oost-Kikwanschan door het 12^e regiment in bezit werden genomen.

Ongeveer 3 kwartier daarna ontwikkelde zich nog een gevecht bij den, circa 1½ KM. vóór den uitersten rechttervleugel van het oostfront vooruitgeschoven Signaal-Berg, welks bezetting aanvankelijk terug ging, doch daarna wist stand te houden. Te half 6 echter ontving Generaal GORBATOWSKI van Generaal FOCK het bevel:

»Er is een wapenstilstand gesloten. Generaal-Adjutant STOESSEL heeft bevolen, het vuur over de geheele linie te staken. Bij den vijand is het zelfde bevolen schoten; mogen alzoo niet worden beantwoord. Er moet streng tegen worden gewaakt, dat zich iemand eigenmachtig naar 's vijands of naar onze zijde begeeft«.

Het fiere woord van Czaar NICOLAAS I: »Waar de Russische vlag eenmaal wordt geheschen, wordt zij nimmer weder gestreken!« werd aan Port Arthur niet bewaarheid. Nog den 2^{en} Januari werden de onderhandelingen betreffende de overgave beëindigd met de onderteekening der capitulatie door beide partijen, en den volgenden morgen te 8 uur begon de ontruiming der verdedigingswerken door de Russische troepen en het bezetten daarvan door de Japanners. Port Arthur had opgehouden, eene Russische vesting te zijn!

Aanvulling van de opgave der
LITERATUUR OVER HET BELEG VAN PORT ARTHUR,¹⁾

vervat in Bijlage I (jaargang 1910, blz. 782).

Na de samenstelling van Bijlage I zijn nog verschenen:

50. ²⁾ *Der russisch—japanische Krieg. V. Band. Port-Arthur.*
1. Teil. *Die Verteidigung Kwantungs bis zur engen Einschliessung der Festung.* — Amtliche Darstellung des russischen Generalstabes, übersetzt von Freiherrn VON TETTAU.
51. *Sketches of Manchurian battlefields.* — GLASFURD.
52. *Artilleristische Wahrnehmungen bei den Kämpfen um Port-Arthur.* — (Artilleristische Monatshefte 1910, No. 8.)
53. *Die Verteidigung heutiger ständiger Werke während des Nahangriffs auf Grund der Erfahrungen von Port-Arthur.* — (M. W. 1910, Nos. 63, 64.)
54. *Die russischen technischen Truppen bei der Belagerung von Port-Arthur.* — TÖPFER. (K. Z. 1910, No. 9.)
55. *Die Fahne von der Palunschan-Redoute.* — (D. A. Z. 1910, No. 40.)
56. *La défense des ouvrages permanents modernes pendant l'attaque rapprochée d'après les enseignements du siège de Port-Arthur.* (Int. Rev. über die ges. Armeen und Flotten 1910, Suppl. No. 140.)³⁾
57. *Die Festung Port-Arthur 1904.* — (K. Z. 1910, No. 10; 1911, Nos. 1, 3 en 4.)
58. *Physiologische Erscheinungen im Festungskriege auf Grund des Kampfes um Port-Arthur.* — J. HANIKA. (Jahrb. A. u. M. 1911, Nos. 2, 3.)
59. *The siege of Port-Arthur; general artillery observations.* — J. K. FITZWILLIAMS (Journal of the Royal Artillery 1911, No. 2.)
60. *Observation land mines (in Port-Arthur).* — F. E. G. SKEY. (Royal Engineers Journal 1911, No. 2.)
61. *Niku-dan. Menschenopfer. Tagebuch eines japanischen Offiziers während der Belagerung und Erstürmung von Port-Arthur.* — T. SAKURAL. (April 1911.)
62. *Der japanisch-russische Seekrieg 1904/5.*
II. Band. *Das Zusammenwirken der Flotte mit dem Landheer und die Operationen gegen das russische Geschwader in Wladiwostok vom Kriegsbeginn bis zum Ende des Jahres 1904.* — Amtliche Darstellung des japanischen Admiralstabes, übersetzt von Kap. Lt. VON KNORR. (Juni 1911.)⁴⁾
63. *A soliloquy at Port-Arthur.* — C. W. REDWAY. (United Service Magazine 1911, No. 8.)
64. *Notice of magazine: Modern permanent fortification and lessons to be derived from the siege of Port-Arthur.* — E. T. THACKERAY. (R. E. J. 1911, No. 8.)

1) Een beknopt overzicht van het beleg van Port Arthur vindt men ook in den (in 1909 verschenen) tweeden druk van het 1ste deel van het *Leerboek der Duurzame en Tijdelijke Versterkingskunst*, door C. J. SNIJDERS en P. C. J. NOORDUIJN.

2) Het tweede deel van dit werk is in Januari 1912 verschenen.

3) Is eene vertaling van 53.

4) Behandelt ook den strijd te land om Port Arthur, o. m. voor wat betreft de werkzaamheid van de Marine-artillerie-brigade.

65. *Beitrag zum Studium des Angriffs auf Port-Arthur.* — GLATTER. (Streffl. 1911, No. 9.)
66. *My experiences of Nan Shan and Port-Arthur with the East Siberian Rifles.* — Lieut.-General N. A. TRETAKOW. (Nov. 1911.)
67. *Vom Kampfe um Port-Arthur.* — (M. W. 1911, No. 139.)
68. *Automatic land mines at Port-Arthur.* — F. E. G. SKEY. (R. E. J. 1912, No. 1.)
69. *Port-Arthur, eine Begehung der Festung, fünf Jahre nach ihrem Falle.* — Vortrag, gehalten von Hauptm. J. HOLY. (D. A. Z. 1912, No. 2.)
70. *Die Anleitung für den Kampf um Festungen, erläutert an Beispielen aus dem Kampf um Port-Arthur.* — WIEGAND. (M. W. 1912, Nos. 4, 5, 6.)

Tactisch gebruik van mitrailleurs bij de legermanoeuvres 1911,

DOOR

VERBERNE,

Kapitein-Commandant 2^e Mitr.-Afd.

(Vervolg en slot van blz. 44.)

IV.

Den 23 Sept. — 4³⁰ v.m. — werd door den Leider der manoeuvres de volgende order uitgegeven:

De manoeuvre zal heden 12 uur — middag — eindigen.

De korpsen en onderdeelen nemen alsdan nauwkeurig de plaats op, waar zij zich bevinden.

Maandag, 25 Sept., 8 v.m. bevinden zij zich weer in de zelfde opstelling, als heden 12 uur, en wordt de manoeuvre voortgezet.

Bij het einde van het gevecht op 23 Sept. (12 uur 's middags) was de *blauwe hoofdmacht* meester van de beide Waaloevers en zou de oprukkende beweging — in N. richting — met kracht worden voortgezet.

De Ct. IIIe divisie besloot — 25 Sept. 8 v.m. — het offensief voort te zetten, overeenkomstig het marschbevel voor 23 Sept., terwijl de Ct. I^{ste} divisie den 25 Sept. wilde doorzetten en ten uitvoer brengen, hetgeen voor 23 Sept. was voorgenomen.

De Div.-Ct. der Z. partij gaf de navolgende bevelen:

Tiel, 24 September 1911.

1°. De divisie staat morgen 8 v.m. in gevechtsformatie tot voortzetten van het offensief in de lijn Noordzijde Tiel—Drumpt—Cellendonk—500 M. ten O. van Buren—t van Aalswijkerstraat verdeeld in 3 regiments-sectoren met de volgende troepen:

- A. a. rechter-sector: 2 R. I. (min I) en $\frac{1}{2}$ I-3 R. V. A.; marschrichtingspunt: De Groote Brug over de Linge;
 - b. midden-sector: 6 R. I. (min I effectief bataljon) en III-3 R. V. A. een bataljon à cheval v/d Oostelijken Lingedijk; bewegingsrichting naar de lijn Den Bobbel—Kasteel Zoelen.
 - c. linker-sector: 3 R. I. en II-3 R. V. A.; rukt op à cheval van Burensche Dijk, in de eerste plaats tot het nemen van Zoelen.
- B. de groep v/d O. oever ($\frac{3}{4}$ I-2 R. I.; $\frac{1}{2}$ I-3 R. V. A.; I-1 R. H. en Ponton-afd.) bij de Tedingwaartsche Sluis op

- den O. Linge-oever; 1 effectief bataljon van 6 R. I.; 4 Mitr.-afd. en 3 V. P. bij *r* van Bergakker. De sub B genoemde groepen vormen de alg. reserve te mijner beschikking;
- C. Telegr.-afd. op den Bommelschen weg 1 KM. ten W. van Ouwerling;
- D. 1 R. H. min $1\frac{1}{4}$ Esk. te Buren, gaat vandaar tot het verrichten van een verkenning over Rijswijk en Maurik in de rechterflank en in den rug des vijands, met blijvende waarneming van het Rijnvak Wijk bij Duurstede—Elst;
- E. 3 C. W. min 1 sectie te Tiel, gaat vandaar tot het verrichten eener verkenning om den linkervleugel der eigen opstelling in 's vijands rug, zoowel met het oog op terugtocht als op het aanrukken van versterkingen;
- F. 1 sectie 3 C. W. te Wamel tot het overschrijden van de Waal hetzij bij het Leeuwensche veer, hetzij bij het veer van Ochten tot het verrichten van verkenningen in 's vijands rug met het zelfde doel als sub E.

2°. De bagagetrein te 7³⁰ v.m. op de hoofddistributieplaatsen te Tiel, Wadenoyen en Buren; zij wachten daar met de sectie van den hulpverplegingstrein de bevelen voor de voorwaartsche beweging.

3°. Ik bevind mij bij de Kerk van Kapel Avezaat.

De D.-Ct.

Schrijver's beschouwing.

Het geldt hier geen ontmoetingsgevecht, integendeel beschikken wij over vele gegevens omtrent den vijand. In de vertaling van het »Organ der Japansche militair-wetenschappelijke Vereniging Kaikō-scha Kyi« lezen wij ter zake:

»Beim *planmäßigen Angriff* gegen einen Gegner in vorbereiteter »Stellung sind die Maschinengewehre zunächst zurückzuhalten und erst dann einzusetzen, wenn die Infanterie die Linie erreicht hat, aus der der Angriff durchgeführt werden soll. Sie müssen aber, sobald die Infanterie das Feuer eröffnet hat, in der Nähe sein und für alle sich eventuell bietenden Gelegenheiten bereitstehen; am zweckmäßigsten wird es immer sein, sie mit den Reserven vorgehen zu lassen«. (Streffl., Juli 1911.)

Bij ons en ook elders vinden wij de zelfde opvatting. De indeeling bij de reserve komt ons mitsdien zeer gewenscht voor.

Misschien had het overweging verdiend, om de mitrailleurafdeeling van acht mitrailleurs te splitsen en aan elke groep eene halve afdeeling toe te voegen, te meer omdat het gevechtsfront der divisie hier vrij breed is. Er zijn echter zeer veel wegen, het terrein schijnt mij voor mitrailleurafdeelingen overal begaanbaar en bij de Tedingwaartsche sluis, bij Tol en bij Zoelensche brug kunnen wij van oever verwisselen.

Gedurende dezen aanval kwamen wederom verschillende berichten van den vijand binnen. Ten gevolge hiervan gaf om 10³⁰ v.m. ongeveer de Div.-Ct. der Z. partij het volgende bevel:

»Rood bij Zoelen trekt terug in N. en N. O. richting; ons offensief wordt krachtig voortgezet. 3 R. I. naar Ingen—Ommeren, 6 R. I. naar Ommeren—Meerten — o. a. over Groote Brug —, 2 R. I. naar Echteld.

»Div.-Staf en alg. reserve nabij Kasteel Zoelen«.

Daarna kwamen bij den Div.-Ct. der Z. partij voortdurend berichten binnen omtrent den aard van den terugtocht bij de N. partij, waarop — omstreeks 12 uur 's middags — het volgend bevel uitgegeven kon worden:

»Er is een pontonbrug bij Elst; 3 R. I. werpt vijand terug richting Elst, 6 R. I. naar Lienden, 2 R. I. naar Aalst, Div.-Staf en alg. reserve bij N. einde Ommerveldsche straat«.

Schrijver's beschouwing.

Wij vinden in vorenstaande gegevens niets vermeld betreffende de mitrailleuraafdeeling. Is zij gebezigd? Wij weten het niet. Toch komt het mij gewenscht voor aan te teekenen, dat bij dezen doorgezetten aanval, bij deze vervolging, *juist de mitrailleuraafdeeling zeer groote diensten kan en moet bewijzen*. In ons en ook in de buitenlandsche reglementen heeft men ter zake het zelfde gevoelen. In de desbetreffende beschouwingen uit de Oostenrijksche en Japansche reglementen lezen wij in de laatste Juli-aflevering van Streffl. op blz. 1197:

»Bei der *Verfolgung* spielt das Feuer der Maschinengewehre eine »grosze Rolle. Man musz trachten, sie möglichen bald in Aktion zu »bringen; das Verfolgungsfeuer soll — wenn irgendetu nlich — immer »aus flankierenden Positionen abgegeben werden, denn der Feind »wird verhältnismäszig sehr bald Artillerie und Maschinengewehre in »einer Aufnahmestellung in Tätigkeit bringen und könnte durch deren Feuer die frontal und ungedeckt eingesetzten Maschinengewehre in »kurzer Zeit vernichten. Rechtzeitige Munitionszüge haben ihren »Abteilungen daher unmittelbar zu folgen«.

Mede het zoo gewenschte logische initiatief van den afdeeling-commandant kan bij vervolgingen en terugtochten wonderen doen. Op blz. 1194 van vorengenoemde beschouwingen ontwaren wij:

»Der Erfolg der Maschinengewehre im Gefechte hängt in erster »Linie von dem Verständnis und der Tätigkeit ihres Führers ab. »Dieser darf nicht auf Befehle warten, sondern musz sich über Terrain und taktische Lage orientiert halten, *jede günstige Gelegenheit »zum Einsetzen seiner Gewehre selbst erkennen und rasch und ziel- »bewusst ausnützen*. Die Rekognoszierung des Terrains soll so weit »gehen, dasz der Führer schon im voraus für alle Eventualitäten »günstige Positionen für seine Abteilung kennt. Hiezu ist natürlich »erforderlich, dasz er schon beim Anmarsche nicht in der Kolonne

»steckt, sondern sich tunlichst weit vorne und in der Nähe des Kommandanten aufhält, mit dem er überhaupt stets in enger Fühlung bleiben musz«.

En schrijver dezes in de laatste October-aflevering van De Mil. Spectator, blz. 700:

»Het Duitsche reglement en de Japansche Kapitein FAKENONCHI, willen bij de vervolging een moorddadig mitrailleurvuur. Op dit oogenblik komt de snelle verplaatsbaarheid der mitrailleurafdeeling wederom geheel tot haar recht. Snel verplaatst en opgesteld ter zijde van, zoo mede vóór 's vijands terugtochtsweg, doen zij hun onbarmhartige kogelbundels inslaan in de ordelooze, dichte en weerlooze vijandelijke doelen. De kroon zal hierdoor op het werk zijn gezet en de aanval volmaakt gelukt.

»Een goed oog op het verloop der actie, initiatief en doortastendheid zijn voor den commandant onafwijsbare eischen«.

Ik betoogde: Op dit oogenblik komt de snelle verplaatsbaarheid der mitrailleurafdeeling *wederom* geheel tot haar recht. Wederom, want dit is een van de vele gevallen, waarbij zoo duidelijk blijkt, dat de mitrailleurafdeeling na volbrachte taak weder vlot oplegt en zich in den snelsten gang naar andere, voor den vijand kritieke plaatsen begeeft, om ons succes te volmaken. Eene onbereden mitrailleurcompagnie is voor deze taak ongeschikt; niet alleen kan zij zich niet snel door alle terreinen naar eene gewenschte plaats begeven, maar zij kan zich bovendien niet snel verplaatsen naar eene andere stelling, waardoor zij steeds te laat zal komen. De onbereden mitrailleurcompagnie eenmaal ingezet, is bezwaarlijk te verplaatsen.

De voortzetting van den terugtocht door de N. partij geschiedde ingevolge het navolgende bevel van den D.-Ct.

Lienden, 25 Sept. 1911.

BEVEL VOOR DEN 26sten.

1. De Divisie zal gereed zijn, den heden, op last van den Commandant Hoofdleger, aangevangen terugtocht voort te zetten; zij zal den Neder-Rijn overschrijden in het riviervak Rhenen-Amerongen.

2. De voorposten blijven voorloopig ter plaatse.

De hieronder genoemde onderdeelen zullen te 6 v.m. op de voor ieder aangegeven plaatsen stelling moeten hebben genomen.

10 R. I. in den Z. rand van Wiel—Eck en Ingen;

I en III-4 R. I. Z. rand van Ommeren;

R. G. en J. Z. rand van Meerten, Lienden, Aalst;

de Houw.-Comp. neemt stelling nabij Amerongen tot het bestrijken van het terrein Zuid van den Neder-Rijn;

II-4 R. I. Z.W. van Amerongen, dekt de Houw. Compagnie;

I-2 R. V. A. nabij Lienden;

II-2 R.V. A. tusschen Ommeren en Lienden;

4-3 R. H. beveiligt vóór den linkervleugel;

IV-4 R. I.

III-2 R. V. A. en I M.-A. } divisie-reserve bij Huis te Wiel;

1. V. P. blijft de Pontonafdeeling behulpzaam en bereidt de bruggen ter vernieling voor (ook het Wielsche veer);

3 R. H., zonder 4^e eskadron, passeert te 6 v.m. de lijn Maurik—Ommeren. Zij bericht mij omtrent 's vijands opmarsch en vertraagt dien; de 1ste C. W. te Amerongen verkent tegen W. en N. W.

3. Alle voertuigen, behalve vuurmonden, mitrailleurs, caissons, enz. bevinden zich te 6 v.m. aan den N. Oever van den Neder-Rijn en verzamelen te Remmerden (op het heideterrein), de hoofddistributieplaats vrij latende.

De troepen in den rechtersector gebruiken de brug bij Elst, die in den linkersector bij Rhenen; die van den middensector, voor wat de onbereden Wapens betreft, de brug bij Rhenen, voor de bereden Wapens de brug bij Elst.

4. De divisiestaf voorloopig in Lienden.

5. Etappen-voorraden opgeladen in spoorwagens station Rhenen.

De Div. Ct.

Om 7 v.m. gaf de D.-Ct. der N. partij bevel den terugtocht voort te zetten, op den N. Neder-Rijnoever stelling te nemen en den vijand het overgaan der rivier te beletten naar aanleiding van een van den Ct. der Roode Hoofdmacht ontvangen bevel.

In verband hiermede zou 10 R.I., met eene afdeeling artillerie, bij Elst over de rivier gaan — 2 bat^s alg. reserve —; 4 R.I., met eene afdeeling artillerie, bij Remmerden; — 1 bat. alg. reserve —; R. G. J. bij Rhenen.

Om \pm 7³⁰ v.m. waren Ommeren en Lienden in het bezit van 6 R.I.; den Commandant was de 4^e mitr. afd. daarvoor ter beschikking gesteld. 2 R.I. werd thans bevolen — over Aalst — den tegenstander op het pontveer terug te werpen en een kwartier later, om tegen de pontonbrug Rhenen op te rukken; 3 R.I. had zich inmiddels meester gemaakt van Ingen.

Eene beschrijving van den terugtocht te geven, komt mij voor weinig nut te hebben, waar deze toch onder abnormale omstandigheden moest geschieden.

Schrijver's beschouwing.

Welk gebruik is van de mitrailleurs gemaakt bij den terugtocht?

Wij hebben het uit vorenstaande gegevens niet kunnen ontwaren en wij weten het helaas, niet. Helaas, want is het gebruik bij doorgezette aanvallen en vervolgingen zeer belangrijk, van nog meer

gewicht is het juist gebruik van mitrailleurs bij terugtochten; dit hulpwapen moet dan beslist op den voorgrond treden.

Wij kunnen niet nalaten hier aan te halen de desbetreffende, m. i. juiste denkbeelden, gesteld in de laatste Mei-aflevering van *Streffleur*, blz. 891:

»Die Schwierigkeiten beim Abbrechen des Gefechtes liegen bekanntlich darin, die im Kampfe stehenden Truppen ohne zu grosse Verluste aus dem Kampfe zu ziehen und möglichst bald einen solchen Raum zwischen diesen und dem Gegner zu legen, dasz die Waffenwirkung des letzteren reduziert wird.

»In der Natur der Sache liegt es auch, dasz man für diese Aufgaben nur schwache Abteilungen verwenden wird, weil man ja — abgesehen davon, dasz stärkere Kräfte meist nicht zur Verfügung stehen — nur dann aus der ganzen Handlung Nutzen ziehen kann, wenn relativ geringe Kräfte, — die dann auch leichter im Terrain verschwinden, — das Zurückgehen der Hauptkräfte begünstigen, sonst wiederholt sich dieser Akt und man trägt nur das Gefecht in andere, meist weniger günstige Räume.

»Den Maschinengewehrabteilungen muss für diesen Gefechtsakt eine ganz besondere Eignung zuerkannt werden.

»Auf engem Raum gestatten sie die Entfaltung mächtiger infanteristischer Feuerwirkung; sie finden leicht Platz zur Aufstellung und können selbst verhältnismässig kleine Deckungen mit Vorteil ausnützen. Ihre Schutzschilde allein gestatten ihnen Ausharren im heftigen Feuer, ihre Wirkungsfähigkeit — *bei guter taktischer und technischer Feuerleitung* — lässt es möglich erscheinen, dasz sie das Gefechtsfeld intensiver, und zwar nicht auf grözere Distanz, aber im weiteren Umkreise beherrschen als Infanterieabteilungen.

»Nicht zu übersehen ist, dasz diese schwachen Abteilungen auch bis zur Selbstaufopferung werden kämpfen müssen«.

En schrijver dezes in zijne beschouwingen nopens het *afbreken* van het gevecht in de laatste October-aflevering van den *Mil. Spectator*, blz. 703:

»Een der *belangrijkste* diensten, die mitrailleurs kunnen bewijzen, is het afbreken van een gevecht mogelijk te maken. Dit zal in den polderoorlog herhaaldelijk kunnen voorkomen, indien een overmachtige tegenstander ons kan dwingen stelselmatig terug te gaan van de eene stelling naar de andere.

»De juistheid van schieten der mitrailleurs, die toelaat te vuren over eigen infanterie of vlak langs eigen infanterie, maakt voor hen deze taak uitvoerbaar.

»Wanneer het noodig is het gevecht af te breken, zoo is het noodzakelijk, dat het vijandelijk vuur zoo niet belet, dan toch ernstig gehinderd wordt, waardoor dit niet met juistheid kan

»worden afgegeven. Vóór alles is dit de taak der artillerie, maar
 »hiervoor is in de eerste plaats noodig een daadwerkelijk, innig
 »samenwerken tusschen dit Wapen en de infanterie en dit is niet
 »altijd uitvoerbaar wegens den grooten afstand, waarop zij van el-
 »kander verwijderd zijn, vooral op deze oogenblikken, en mede wegens
 »de moeilijkheid voor de artillerie om allerlei doelen in deze fase
 »van het gevecht te onderscheiden, nu de beide partijen infanterie
 »zoo dicht bij elkander zijn. De mitrailleurs, die steeds den loop van
 »het gevecht gadeslaan van nabij, zullen thans uitstekende diensten
 »kunnen bewijzen. Zij zullen eene machtige materieele uitwerking
 »hebben op den vijand, die zich wel zal moeten blootgeven om te
 »kunnen vuren, en die goede doelen zal bieden, daar hij dikwijls in
 »wanorde zal verkeeren en groepjes zal vormen, om zich weer te
 »ordenen. Dan moet bij de mitrailleurs geen munitie gespaard wor-
 »den, moeten de kogelbundels in de vijandelijke doelen inslaan en
 »dit volgehouden worden, totdat de eigen infanterie in eene behoorlijk
 »gedekte stelling is teruggegaan. Enfileer- en echarpeervuur zal ook
 »hierbij weder wonderen doen. Dit zal voor de mitrailleurs niet altijd
 »moeilijk zijn, daar zij klein genoeg zijn, om zich gemakkelijk te
 »kunnen dekken. Hiervoor geschikte punten zullen door *mitrailleur-*
afdeelingen gemakkelijk bereikt kunnen worden en haar verrassend
 »vuur zal zoowel groote materieele, als moreele uitwerking hebben.

»In deze hachelijke oogenblikken zullen zij in staat zijn om eene
 »algemeene paniek te voorkomen, want de bedieningsmanschappen
 »zijn evenals bij de artillerie aan hun wapen als vastgeklonken en
 »daar de sectiën zeer ruim van kader zijn voorzien, zal het bijna
 »onmogelijk zijn, dat hierbij eenige wankelmoedige houding ontstaat.
 »Zij zullen zich zoo noodig opofferen, evenals de artillerie en de
 »cavalerie dit zal doen.«

Na bovenstaande overwegingen mag met recht worden opgemerkt:
 deze legermanoeuvre met terugtochten en vervolgingen was werkelijk
 eene manoeuvre, waarbij de mitrailleurs zeer zeker tot hun recht
 konden en moesten komen, en zelfs gedurende sommige fasen
 een hoofdschotel konden vormen. Zoowel voor de aanwezige troe-
 pen-mitrailleurs, als voor de mitrailleursafdeelingen was werk in
 overvloed.

De Overste VAN DEN BELT teekent aan in het bovengenoemde Ma-
 vors-artikel: »Minder fortuinlijk schijnt dezen dag de mitrailleursaf-
 »deling der noordpartij geweest te zijn. Bij den terugtocht aangewezen
 »om, in N. O. richting — uit Buren — oprukkende sterke vijandelijke
 »infanterie-afdeelingen tot staan te brengen, moest een vrij groote
 »afstand, over open terrein, worden afgelegd, waardoor de mitrailleurs
 »geruimen tijd, door de bediening moesten worden gedragen. Aan
 »die opdracht kon dan ook niet worden voldaan«.

Deze laatste zinsnede wordt dezerzijds geoordeeld minder gelukkig

gekozen te zijn, en waarschijnlijk is vergeten, om hierop te laten volgen:

» , vermits de andere Wapens de tactiek der mitrailleurs nog niet geheel machtig waren.«

Want in de betrekkelijke beschouwingen in het laatste Sept.-nummer v. d. Mil. Spectator betoogde schrijver dezes: »De mitrailleurs beschikken slechts over een zeer beperkt personeel en het is dus in het belang van ieder hen hierin te hulp te komen. . . . « De infanterie of cavalerie, die in de nabijheid was, had mitsdien voldoende handlangers moeten afstaan om te dragen; in het buitenland huldigt men het zelfde beginsel. Ware dit behoorlijk geschied, dan hadden de mitrailleurs hun opdracht kunnen vervullen. Wij stippen ten overvloed aan, dat men mitrailleurs slechts bij hooge uitzondering over open terrein laat voorwaarts gaan, vermits dit meestal ondoenlijk zal zijn; ook om deze reden zijn in *onze* legerorganisatie mitrailleurfdeelingen onontbeerlijk. Wij betoogden ter zake in het laatste Augustus-nummer v. d. Mil. Spectator, blz. 525:

»De infanterie-mitrailleur zal geenszins altijd mede kunnen tirailleen in het open terrein en in geheel vlak terrein (polderterrein) zal het veelvuldig bezwaarlijk zijn om over eigen infanterie heen te vuren. Een aantal mitrailleurs zal dan verrassend op de vleugels moeten werken, waartoe men snel verplaatsbare mitrailleur-afdeelingen noodig heeft.« 1)

Dat men met de tactiek van dit nieuwe hulpwapen algemeen nog niet geheel vertrouwd is, wordt dezerzijds zeer begrijpelijk geacht en in verband hiermede werd dan ook in het September-nummer geschreven: »Een eerste eisch is, dat de andere Wapens met het gebruik van dit nieuwe hulpwapen vertrouwd raken, vermits anders de op het gevechtveld zoo noodzakelijke *innige samenwerking* der Wapens ontbreekt.«

De Overste VAN DEN BELT betoogt in het meergenoemde Mavors-artikel:

»De vraag is echter of in de terreinen, waar wij kans hebben te moeten strijden, ons veldkanon wel de gewenschte vuurmond is. Bij de oefeningen in de Betuwe — het overgangsterrein tusschen onze laag- en hooggelegen terreinen, waarvan het eerstgenoemde meer kans heeft het gevechtveld te zijn dan het laatste — scheen het veldkanon herhaaldelijk niet tot zijn recht te kunnen komen, zooals vermoedelijk wel het geval geweest zou zijn als het manoeuvreverloop er toe geleid had, dat de partijen gestaan hadden aan weerszijden van den Neder-Rijn (van Rhenen-Kesteren tot Maurik-Amerongen b.v.). Nog komt daarbij, dat een divisie op oorlogssterkte

1) Zie ook schrijver's beschouwingen in het Orgaan der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap — 1910—1911 — IIIe Aflevering, blzn. 160—169 en blzn. 177—178.

»in de Neder-Betuwe een zeer groot en dus weinig handelbaar lichaam
 »mag genoemd worden, zoodat een verdeeling in marsch- en ge-
 »vechtsgroepen als bij de Z. partij, het middel hiertegen mag heeten.
 »Artillerie is dan bij die groepen noodig, waarvoor een lichtere vuur-
 »mond aanbeveling zou verdienen zoo niet noodig mag heeten, vooral
 »als men zich het tooneel van den strijd verplaatst denkt naar de
 »slappere polderlanden. Mocht alzoo een vermeerdering van onze
 »artillerie urgent blijken, dan schijnt de beproeving van een kanon
 »van 3—4 cM. kaliber — b.v. de Boerenpompom — gewenscht. Echter
 »zou die vuurmond dan als infanteriekanon — de sinds een eeuw in
 »de tuighuizen opgeborgen regimentsvuurmonden — zijn intrede in
 »het leger moeten doen«.

Bij verschillende oefeningen is het ook ons gebleken, dat sommige Nederlandsche terreinen ons veldkanon niet tot zijn recht lieten komen. Ons komt het echter voor, dat juist het meest moderne hulpwapen — de mitrailleur — hier op zijn plaats is. Mitsdien niet het conservatieve denkbeeld van *pompoms*, waarbij helaas 3 soorten veldartillerie met toebehooren in ons veldlegertje zouden ontstaan, doch in al die terreinen een *juist* gebruik gemaakt van de bovendien veel goedkoopere mitrailleurs, welke in het buitenland bij honderden — in Frankrijk bij duizenden — in zulke terreinen gebezigd zullen worden.

De onderwerpelijke beschouwingen leenen zich niet, om op dit denkbeeld dieper in te gaan.

Laat ons hulde brengen aan het legerbestuur voor het feit, dat naast de mitrailleurafdeelingen, weldra de mede onmisbare troepen-mitrailleurs aanwezig zullen zijn. Voor ons — officieren — is thans in de eerste plaats gewenscht het grondig bestudeeren en toepassen der tactiek van beide soorten. Schrijver veroorlooft zich de vrijheid aan te halen uit zijn artikel, gesteld in de October-aflevering van »De Militaire Spectator«, blz. 695: »Men heeft mitrailleur-afdeelingen — zonder dat dit noodzakelijk was — dikwijls gebezigd als mitrailleur-compagnie; dit is even weinig economisch, als het gebruik van genietroepen als infanterie«.

Wanneer onze regimenten voorzien zijn van hunne troepen-mitrailleurs en deze versterken de vurende infanterie bij eene eventueele actie, dan zal eene plotselinge doorbreking, eene onverwachtsche omvatting, eene verrassing, enz. kunnen plaats hebben en in al die kritieke momenten moeten onze mitrailleurafdeelingen in den snelsten gang over elk onzer terreinen naar de bedreigde plaats en zij zullen daar het gevaar zoo lang keeren, totdat de zooveel langzamer gaande infanterie of soms zelfs troepen-mitrailleurs haar komen aflossen, want de mitrailleurafdeeling kan straks weer elders hoog noodig zijn voor gelijksoortige gevallen; het is alleen de snel verplaatsbare mitrailleurafdeeling, die dergelijke opdrachten kan uitvoeren en geen andere troepensoort is daartoe in staat.

De mitrailleurcompagnie, eenmaal ingezet, zal zeer moeilijk en dan nog slechts langzaam te verplaatsen zijn in elk onzer terreinen.

Ten overvloede nog eene aanhaling uit LEHNERT's *Handbuch für den Truppenführer 1911* — blz. 72:

» **Maschinengewehr-Abteilung** — Gefecht: Freigemachte Gewehre
 »bieten kleine Ziele, fordern wenig Raum, können jede Deckung
 »ausnutzen. Kampf mit gut gedeckten, dünnen Schützenlinien oder
 »Maschinengewehren vermeiden. Hauptwirkung *in entscheidenden*
 »*Augenblicken gegen grosse und dichte Ziele selbst auf weite Entfer-*
 »*nungen.* Kein Kampf mit Artillerie, doch Wirkung gegen Flanken
 »der Artillerie. Truppenführer verfügt über die Maschinengewehr-
 »Abteilung.

»Angriff: Im Begegnungsgefecht Sicherung des Aufmarsches, dann
 »bei jedem Angriff Begleitung der angreifenden Truppe bis zum Sturm,
 »möglichst noch Fortsetzung des Feuers während des Sturms.

»Verteidigung: Zunächst in *Reserve*, bis sich Gelegenheit zum
 »Eingreifen an bedrohten Stellen (Abwehr des Sturms) bietet.
 »Zuweilen Beschieszen des Anmarsches oder feindlicher Artillerie
 »aus vor- und seitwärts gelegenen Stellungen, Bestreichung toter
 »Winkel oder der Hindernisse.

»Gebrauch bei *Verfolgung* und *Rückzug*.

» **Maschinengewehr-Kompagnie.** Zuteilung an die Infanterie (Re-
 »giment; vorübergehend auch einzelne Züge Bataillonen zugeteilt.)

» *Aufgabe:* **Unmittelbare Unterstützung des Feuerkampfes der**
 » **Infanterie.**

Sommige tactici wenschen de mitrailleurafdeeling in reserve te houden, vermits zij duchten, dat wanneer zij eenmaal eene opdracht heeft ontvangen, men haar niet meer terug krijgt. Het tactisch doel, waarvoor deze afdeelingen in het leven zijn geroepen, is met deze opvatting in strijd. De keuze van den afdeulingscommandant moet voor de richtige vervulling van zijn taak borg zijn, en deze is verantwoordelijk, dat hij in vreedestijd zijn o. h. afdeeling in den gewenschten geest opleidt.

Schrijver meent goed te doen te herhalen, dat het meermalen zeer moeilijk is om te beoordeelen, welke wijze van inzet der troepen de meest gewenschte is, zoo mede, dat terrein en omstandigheden hem onbekend zijn; aan meer bevoegden laat hij critiek. Het doel, waarmede deze beschouwingen gegeven worden, is bereikt, indien het moeilijke tactische gebruik van ons nieuwe hulpwapen nogmaals overwogen wordt.

Het Italiaansche Cavaleriereglement van 1911.

DOOR W.

(Vervolg van blz. 136.)

TACTISCH GEBRUIK VAN KLEINE AFDEELINGEN.

Wil de cavalerie van al haar snelheid gebruik maken, dan moet zij niet alleen in goede conditie zijnde paarden hebben, maar ook geen gecompliceerde bewegingen uitvoeren. *Wat in tijd van oorlog eenvoudig is, heeft de meeste kans van slagen.*

Het voorbeeld van den chef werkt onmiddellijk.

GEVECHT TE PAARD.

De keuze van de aanvalsrichting hangt af van het Wapen, dat aangevallen wordt, van het doel van het gevecht, van het terrein en van den tactischen toestand van het oogenblik. Om zich aan de moorddadige uitwerking der vuurwapenen te onttrekken, moet de cavalerie bewegelijke, dunne en weinig diepe formatiën aannemen, die haar veroorloven van het terrein gebruik te maken.

Eene formatie, die een vlug en gedekt nabijkomen toestaat, is een van de voornaamste factoren der verrassing. De aanval bestaat uit eene serie van handelingen, waarvan de schok de voornaamste is. Aan den schok gaan de afwachtingsopstelling en de nadering vooraf. Op den schok volgen het handgemeen, de vervolging en het verzamelen.

De beweging, om zich naar de afwachtingsopstelling te begeven, geschiedt normaal buiten het bereik van den vijand; tot haar uitvoering zijn formatiën noodig, waarin beweeglijkheid op den voorgrond staat; marschcolonne voor alle afdeelingen, gesloten colonne voor het eskadron, de colonne met eskadrons en de dubbele colonne voor eene afdeeling van meerdere eskadrons.

De *marschcolonne* is, behalve voor het peloton, door hare diepte niet voor tactisch gebruik geschikt; zij wordt alleen op de wegen gebezigd.

Aan de afwachtingsopstelling moet in elk geval de eisch verbonden zijn, om gemakkelijk van hieruit voorwaarts te kunnen gaan. Gedurende het afwachten staat de troep in eene formatie, die haar toestaat in elke richting vooruit te gaan, terwijl de commandant zich op de hoogte stelt van den tactischen toestand, van den vijand en van het terrein, waarop hij moet handelen, hierin door patrouilles en terreinverkenneren bijgestaan.

Indien het terrein slechts eene smalle dekking aanbiedt, is de gesloten colonne voor het eskadron, de massa of dubbele colonne voor

meerdere eskadrons eene geschikte afwachtingsopstelling. Deze opstellingen zijn ook voor de nadering geschikt; onder bedreiging van vijandelijk vuur is de open colonne voor het eskadron en de linie van colonnes voor meerdere eskadrons te verkiezen; hoewel deze laatste minder wendbaar zijn, kunnen zij zich goed naar het terrein voegen en zijn minder kwetsbaar. Om zich zooveel mogelijk aan het vijandelijk vuur te onttrekken, dat des te moorddadiger is, naarmate de afstand kleiner wordt, moet de gang toenemend versterkt worden.

SAMENSTOOT OF AANVAL.

Orde, geslotenheid en onstuimigheid zijn voorwaarden voor het welslagen van den aanval, die de troep moet in acht nemen.

De verspreide aanval kan door het terrein of 's vijands vuur noodzakelijk worden; soms dient hij om eene volgende gesloten linie te maskeeren.

HANDGEMEEN.

Hij, die het best de wapens hanteert en zijn paard bestuurt, is overwinnaar. Een ieder werpt zich op den tegenstander tegenover hem, valt aan en denkt niet aan weren, of wel, hij vereenigt zich met een kameraad, die tegen diens tegenstander niet voldoende opgewassen is.

VERVOLGING.

Deze geschiedt in den beginne individueel en onregelmatig, als vervolg van het handgemeen. Daarna heeft de vervolging plaats door nog beschikbare afdeelingen, terwijl de verspreide afdeelingen zich verzamelen.

Bij de vervolging heeft de opstelling weinig invloed; men vervolge zoodanig, dat men onmiddellijk tegenover nieuwe vijandelijke afdeelingen kan optreden.

Neemt de vijand den samenstoot niet aan, dan zullen eenige afdeelingen met de vervolging belast worden.

VERZAMELEN.

Het gevoel van verzamelen en ordenen na een gevecht moet een ieder bezielen; het verzamelen moet als het ware instinctief uitgevoerd worden. Dient de verzameling om te kunnen vervolgen, dan geschiedt deze voorwaarts. In andere gevallen kan zij na een aanval op cavalerie achterwaarts geschieden; na een aanval op infanterie of artillerie wordt in schuine richting voorwaarts verzameld, om de vuuruitwerking te verminderen.

GEVECHT TEGEN CAVALERIE.

De aanval wordt in gesloten en in ontwikkelde linie uitgevoerd. Tegenover ontwikkelde cavalerie, die niet aangeleund is, wordt de draf zoo lang mogelijk bewaard, om na een korten galop met de

grootste snelheid den vijand aan te vallen. Biedt zich de gelegenheid, om den vijand gedurende zijne ontwikkeling te overvallen, dan moet van dit oogenblik gebruik gemaakt worden, zelfs wanneer men een grooten afstand in galop moet afleggen, daar de waarschijnlijkheid van slagen met de snelheid van den aanval vermeerderd.

GEVECHT TEGEN INFANTERIE.

Om zich aan de uitwerking van het vijandelijk infanterievuur te onttrekken, moet de cavalerie de vijandelijke infanterie gedekt en verrassend naderen, en haar aanvallen, alvorens zij zich voor de verdediging heeft opgesteld.

Gunstige momenten voor een aanval tegen infanterie zijn: wanneer zij in wanorde en moreel geknakt of ten minste geschokt is, wanneer er gebrek aan munitie bestaat, wanneer haar aandacht door infanterie, die er tegenover staat, is afgeleid. In deze gevallen is de aan te nemen formatie bijzaak; hoofdzaak is het kiezen van het gunstige moment.

Is verrassing niet mogelijk en verschaft het terrein geen gedekte nadering, dan moeten weinig kwetsbare formatiën aangenomen worden, waaruit eene ontwikkeling vlug kan geschieden; op grooten afstand in galop aangaan, tempo langzamerhand versnellen. Bij het inleidingsgevecht kan de infanterie door haar diepteopstelling in de richting van de flank eene even groote vuurkracht ontwikkelen tegenover de aanvallende cavalerie als in voorwaartsche richting. Daarom den kortsten weg kiezen.

GEVECHT TEGEN ARTILLERIE.

Liefst gedurende den marsch of stilstaande aanvallen en de bespanningen wegnemen. In stelling staande artillerie in de flank in stormi aanvallen, zich te gelijker tijd tegen de bedekking richten en daarbij een gesloten aanval tegen cavalerie, een verspreiden aanval tegen infanterie of afgezeten cavalerie uitvoeren. In de batterij zijnde de stukken met de bespanningen medevoeren of een onmisbaar gedeelte van het sluitstuk medenemen.

GEVECHT VAN HET PELOTON EN HET ESKADRON.

De commandanten van pelotons of eskadrons, die tot het gevecht besluiten, gebruiken hiervoor hun geheele kracht. Niet gebonden zijnde aan hun afdeeling, gaan zij, het commando overgevend, vooruit, om beter het tijdstip en de plaats te kunnen beoordeelen, wanneer en vanwaar zij zullen optreden. Bij uitzondering valt het peloton in frotta of het eskadron met echelons aan. Afdeelingen, die het eerst aangevallen hebben, maken het front vrij en vereenigen zich weder bij den E. C.

In hooger verband optredend, zullen P.Cⁿ. en E.Cⁿ. dikwijls op eigen initiatief moeten handelen. In dit geval moet tevens in

verband met de hoofdafdeeling gewerkt worden. Vleugeleskadrons stellen zich tegenover vijandelijke omvattingen; alleen bij eene diepteopstelling valt deze taak aan eskadrons uit de tweede linie toe.

In zeer doorsneden terreinen, waar eene gesloten formatie onmogelijk is, worden de E.Cⁿ. vrij in de keuze der opstelling gelaten; elk eskadron, voorafgegaan door terreinverkenner, zoekt zijn eigen weg. Eene onregelmatige opstelling is schijnbaar het gevolg hiervan, doch het verschil in snelheid van ontwikkeling der kleinere afdeelingen is gering en kan door snelleren gang nog verminderd worden.

Bij deze wijze van manoeuvreeren, die dikwijls zal voorkomen, moet in herinnering gebracht worden:

dat elke opstelling bruikbaar is en het aannemen eener opstelling wel overdacht moet zijn;

dat een rationeel gebruik van vuur door afdeelingen, die niet te paard kunnen optreden, met eene handeling te paard vereenigd kan worden;

dat afdeelingen, die op eigen initiatief handelen, soms uit gebrek aan bevelen, met de overige moeten samenwerken;

dat, zelfs in oogenblikken van de grootste versnippering, de afdeelingen zich moeten kunnen verzamelen en opnieuw ordenen in de gunstigste of een van te voren afgesproken richting;

dat te veel stoutmoedigheid beter is dan te veel nadenken.

GEVECHT TE VOET.

Het gevecht te voet wordt gebruikt, wanneer het doel niet door een gevecht te paard kan worden bereikt. Ook kan het vereenigd worden met eene handeling te paard en vooral voordeelig zijn in den veldslag, wanneer geen ander middel kan gevonden worden, om samen te werken.

Het afstijgen gebeurt gewoonlijk dicht bij de verkenningssfeer van den vijand, reden, waarom onmiddellijk de colonne met eenen of tweeën of de verspreide formatie wordt aangenomen. De colonne met eenen of tweeën voor het peloton en de flankcolonne voor het eskadron zijn de geëigende bewegingsformatiën, om zich in het terrein te dekken en bescherming te zoeken tegen vijandelijk artillerevuur. De tusschenruimte kan door de P.Cⁿ. naar omstandigheden vergroot of verkleind worden.

Het in te nemen vuurfront hangt af van het terrein, van den vijand, dien men tegenover zich heeft, van de ligging der doelen, en van het doel van het gevecht. Hoe uitgestrekter het front, des te minder kracht en des te meer kans, dat de troep uit de hand geraakt. De commandant beoordeelt, of hij alle krachten in eens inzet, of een gedeelte voorloopig als ondersteuningstroep achterhoudt. Pelotons worden niet gedeeld.

Buiten het werkzaam vuur van den vijand worden sprongen met geheele pelotons gemaakt, elk peloton in 2 groepen in colonne met

eenen met groote tusschenruimten. In het werkzaam vuur worden de sprongen in den looppas door de groepen of pelotons achtereenvolgens verricht, onder het beschermend vuur der overige afdeelingen.

GEVECHT VAN HET ESKADRON.

De eenheid bij het gevecht te voet is het eskadron, dat, geheel afstijgend, verdeeld wordt in afgestegen ruiters en handpaarden. Stijgt het eskadron ten deele af, dan wordt eene ondersteuning te paard afgescheiden.

De regels, voor het eskadron aangegeven, zijn ook voor kleinere en grootere afdeelingen toepasselijk.

Ongedekt afstijgen in het vuurbereik van afgezeten vijand zou moorddadig zijn; afstijgen in het gezicht van den vijand, die te paard of te voet zou kunnen ingrijpen, is gevaarlijk. Daarom buiten het vuurbereik en gedekt afstijgen. Deze plaats moet aan de handpaarden eene gedekte opstelling verzekeren, terwijl de ondersteuning te paard van hieruit moet kunnen optreden.

De commandant, die zich nauwkeurig van alle omstandigheden op de hoogte moet hebben gesteld, besluit:

- 1°. of alle pelotons of eenige moeten afstijgen;
- 2°. c.q. tot aanwijzing eener reserve;
- 3°. welke opstelling moet worden ingenomen en welke vuurstellingen achtereenvolgens bereikt moeten worden; wanneer het vuur te openen;
- 4°. welke formatie de afdeelingen moeten aannemen, om de vuurstelling te bereiken;
- 5°. welke marschrichting te volgen; op wie de richting is; en welke frontbreedte in te nemen;
- 6°. welk doel onder vuur te nemen;
- 7°. waar de ondersteuning te paard zich moet opstellen;
- 8°. welke veiligheidsmaatregelen deze ondersteuning te paard moet nemen;
- 9°. bevelen voor de handpaarden.

TIRAILLEURLINIE.

De afdeelingen van de tirailleurlinie gaan tot de eerste vuurstelling in flankcolonne voorwaarts. Alsdan wordt, volgens de gegeven aanwijzingen, verspreid.

De ondersteuningstroep dient tot versterking der tirailleurlinie, door deze te versterken of te verlengen; wil de E.C. uit een smal front een sterk vuur afgeven, dan kan hij 2, 3 zelfs 4 vurende liniën achter elkander plaatsen. De ondersteuningstroep volgt de bewegingen der tirailleurlinie in colonne met 2^{en} of eenen, gebruik makende van de dekkingen van het terrein. Hij komt op aanwijzing van den E.C. of op het initiatief van zijn eigen commandant in de linie.

AANVAL.

De aanval geschiedt met de bajonet, wanneer de vijand uit zijne stelling verjaagd moet worden en eene omvattende beweging te paard niet mogelijk is. De aanval wordt door vuur voorbereid; de commandant begeeft zich vóór de linie, wijst de richting van den aanval aan en terwijl een ieder aanhoudt in de richting van den Ct., om eene meer compacte massa te vormen en den stoot heviger te doen zijn, werpen zich allen met de bajonet op den vijand.

VERDEDIGING.

Bij voorkeur wordt eene enkele stelling zonder voorstellingen uitgezocht. Werkzaamheden tot versterking der stelling moeten in overeenstemming met den beschikbaren tijd en met de beschikbare middelen zijn. Vooral kleine afdeelingen zullen weinig dergelijke werkzaamheden kunnen verrichten, ook omdat de pioniers bij de handpaarden blijven.

ONDERSTEUNING TE PAARD.

Deze dient om de afgezeten ruiters en de handpaarden voornamelijk op de flanken te beschermen; zij grijpt zoo mogelijk te paard in, en stelt de afgezeten ruiters in staat om op te stijgen en hun doel te paard te vervolgen. De meest geschikte plaats is daarom bij de handpaarden; de commandant zorgt van den geheelen toestand op de hoogte te blijven, om tijdig in te grijpen.

HANDPAARDEN.

De gemakkelijkerheid van opstijgen na een gevecht hangt af van de maatregelen van den commandant der handpaarden. Is de vijand teruggeslagen, dan worden de handpaarden tot in de vuurstelling vooruitgebracht, of in elk geval te gemoet gevoerd. De handpaarden blijven pelotonsgewijze gescheiden of verzameld opgesteld.

GEBRUIK VAN HET KARABIJNVUUR.

De middelbare afstand gaat van 600 M.—1000 M. Boven de 1000 M. wordt zelden geschoten. Onder de 1000 M. worden de schattingsfouten ten deele door de gestrektheid van de kogelbaan geelimineerd.

Op de middelbare afstanden zullen de doelen slecht zichtbaar zijn, zoodat het vuur alleen geopend wordt, wanneer het doel meer kwetsbaar voorkomt. De commandanten blijven de bewegingen van den vijand waarnemen en de noodige bevelen geven, om het vuur telkens te doen heropenen. Op de kleine afstanden gaat het vuur natuurlijk in een slecht gericht snelvuur over. De officieren zullen de vuurdiscipline alleen kunnen handhaven, door het telkens doen staken en heropenen van het vuur.

VUURLEIDING.

De vuurleiding is in handen van den Ct. der afgestegen ruiters en van de P.Cⁿ. De vuuropening geschiedt op last van den Ct.

De vuurleiding omvat:

- 1°. het kiezen en verdeelen van het doel tusschen de onderafdeelingen;
- 2°. het regelen van de snelheid van het vuur;
- 3°. het bepalen van den afstand en het aangeven van het vizier;
- 4°. het staken en heropenen van het vuur;
- 5°. het voorkomen van munitieverspilling.

De munitieaanvulling geschiedt door verdeling der patronen van de gevallen schutters.

VUURDISCIPLINE.

P.Cⁿ. en GroepsCⁿ. zorgen voor de handhaving der vuurdiscipline. Zij zorgen, dat een ieder eene goed gedekte opstelling kiest, zijn vizier stelt en zonder overhaasting vuurt. Zij geven het doel zoo juist mogelijk aan, doen het vuur staken indien te snel gevuurd wordt, en het weder op den juisten tijd heropenen. P.Cⁿ. gaan de uitwerking van het vuur na, om c.q. het vizier te wijzigen.

De ruiters moeten de volgende regels in acht nemen:

- 1°. niet vurende, zich geheel dekken, doch op het commando of teeken blijven letten, om het vuur onmiddellijk te kunnen heropenen;
- 2°. niet het vuur openen, dan op last, zelfs al wordt men beschoten;
- 3°. bevelen doorgeven;
- 4°. het vizier juist stellen; zich gedurende het vuur niet meer blootgeven, dan hoogst noodzakelijk is;
- 5°. liefst opgelegd schieten;
- 6°. het aangegeven doel met de eigen aangenomen snelheid van vuren beschieten;
- 7°. te snel vuren geeft spoedig gebrek aan munitie;
- 8°. niet vuren wanneer het doel niet meer zichtbaar is;
- 9°. onmiddellijk het vuur na het desbetreffende commando staken;
- 10°. patronen van een gevallen buurman medenemen;
- 11°. na het sneuvelen der commandanten het vuur regelmatig vervolgen.

De soldaat, die deze regelen in acht weet te nemen, vertrouwen in zijn chefs, in zijn metgezellen en in zichzelf heeft, zich bedaard houdt in den strijd en oordeelkundig met zijn munitie omgaat, zal krachtig tot de overwinning medewerken en de eer van zijn korps en het leger hoog houden.

OPLEIDING DER PATROUILLES.

Het gedeelte, betreffende de instructie van den soldaat, wordt aan een ieder onderwezen, speciaal aan het kader, de verkenners en de meest intelligente soldaten; dat, betreffende de instructie der gegraduateerden, wordt aan het kader en aan de meest handige soldaten onderwezen, behalve het kaartlezen, dat slechts aan de

onderofficieren en enkele daarvoor geschikte korporaals en minderen geleerd wordt.

INSTRUCTIE VOOR DE SOLDATEN.

Daar de soldaat te velde als verkenner of ordonnans moet weten op te treden, is het noodig, dat hij zich in onbekend terrein leert orienteeren, de voor- en nadeelen van het terrein weet te waardeeren, en de kenteekenen kan beoordeelen, die op de nabijheid van den vijand wijzen.

Daarom omvat de instructie: de studie van het terrein, het orienteeren en het bestudeeren van kenteekenen.

Deze instructie wordt door den P.C. gegeven en geleid door den E.C. De studie van het terrein omvat namen van terreinvoorwerpen, gebruik van het terrein, enz.

Het orienteeren dient om de ruiters afzonderlijk door onbekend terrein te leeren gaan. Zij moeten veel leeren vragen en de vragen handig inrichten. B.v. moeten zij vragen: »waarheen gaat deze weg?» en niet »gaat deze weg naar A?«, om een bepaald antwoord en niet slechts *ja* of *neen* uit te lokken. Deze vraag moet aan verschillende menschen voorgelegd worden.

Eenmaal doorreden terrein goed in zich op leeren nemen door telkens om te kijken, met het oog op een eventueelen terugmarsch langs den zelfden weg. De ruiters worden afzonderlijk naar punten gezonden, die in de verte zichtbaar zijn, later naar punten, die niet in de verte zichtbaar zijn. Orienteeren door middel van de zon of van de poolster.

KENTEEKENEN,

die den vijand verraden. Voetsporen op zacht terrein en op gras, sporen van wielrijders. Stofwolken, schitteren van wapenen, verloren voorwerpen. Des nachts luisteren op den grond.

INSTRUCTIE VOOR HET KADER.

Hoofddoel is het vormen van goede patrouillecommandanten of postcommandanten. Zij wordt in hoofdzaak door den E.C. gegeven; voor sommige speciale oefeningen worden de onderofficieren per regiment onder een daarvoor aan te wijzen officier vereenigd.

De gegradueerden moeten kunnen kaartrijden en afstanden op de kaart bepalen. Veel practische oefeningen moeten gehouden worden.

Hij, die eene patrouille moet commandeeren, moet zich in den toestand, waarin hij geplaatst wordt, kunnen indenken; hij moet het meldenswaardige van het onbelangrijke kunnen onderscheiden en mondeling of schriftelijk kunnen melden, daarbij paarden en ruiters zooveel mogelijk sparende.

Terreinverkenningen worden verricht, en op het nut van waadbare plaatsen, benevens het herkennen ervan, gewezen. Bij verkenningen moet de vijand immer door troepen worden voorgesteld.

Om zijn besluitvaardigheid te ontwikkelen, zal de patrouillecommandant voor verschillende gevallen gesteld worden. Met eene doorzoekingspatrouille moet hij het terrein leeren doorzoeken, zonder den marsch der colonne te vertragen; sprongsgewijze moet hij vooruit gaan. Voor oefeningen met flankpatrouilles wordt een terrein gekozen, dat zich hiervoor leent, terwijl de hoofdmacht door vlaggen wordt voorgesteld en eene vijandelijke bedreiging op de flank wordt uitgevoerd. Het optreden van verbindingspatrouilles tusschen twee colonnes moet worden nagegaan.

Als post- of veldwachtcommandant moet de gegraduateerde de meest geschikte plaats voor de uitvoering zijner opdracht weten te vinden, alsmede de opstellingsplaatsen voor eventueel uit te zetten posten. De onderwijzer laat de opdracht eerst geheel uitvoeren en verbetert de gemaakte fouten eerst na voleindiging der opdracht, met vermelding der redenen, die hem daartoe nopen. Vooral moet op de groote waarde eener goede uitvoering van den verkenningsdienst der staande patrouilles gewezen worden.

Met vermelding der wijze, waarop de sterkte eener vijandelijke colonne kan worden nagegaan, besluit het reglement met eene tabel, aangevende de lengte van verschillende troepenafdeelingen in de marschcolonne.

De Luchtvaart.

Beknopt overzicht van hare ontwikkeling.

Wat mag voor militaire doeleinden van haar verwacht worden?

DOOR

PEEREBOOM VOLLER,

1ste-Luitenant der Artillerie.

(Vervolg van blz. 113.)

KORTE BESCHRIJVING VAN EENIGE DER BELANGRIJKSTE STELSELS VAN BESTUURBARE BALLONS.

Aan de Franschen komt zonder eenigen twijfel de eer en de groote verdienste toe van den aanvang af op luchtvaartgebied vooraan te zijn geweest. Ook thans nog hebben zij de leiding, zoowel wat de bestuurbare ballons, als de vliegmachines betreft.

MONTGOLFIER en CHARLES waren de uitvinders der vrije ballons, MEUSNIER gaf het eerst juiste denkbeelden aan omtrent constructie en inrichting van bestuurbare ballons, GIFFARD bouwde het eerste luchtschip, DUPUY DE LÔME, TISSANDIER, RENARD verbeterden het. Zij allen waren Franschen.

Daarom zullen ook wij hieronder allereerst de Fransche ballons behandelen.

KORTE BESCHRIJVING VAN EENIGE MOTORBALLONS.

Hoewel de ontwikkeling der bestuurbare ballons feitelijk eerst in het jaar 1884 met de La France is begonnen, zijn in de daarop volgende jaren zoo talrijke en groote vorderingen gemaakt op luchtvaartgebied, dat thans alle ballons, die vóór het jaar 1900 voltooid werden, als van geheel verouderde constructie beschouwd mogen worden.

In de volgende bladzijden zal daarom uitsluitend van motorballons, die na 1900 dateeren, eene beknopte beschrijving worden gegeven.

Vershillende gegevens, omtrent afmetingen, inhoud, motoren, snelheden, schroeven, enz., zijn verzameld in een tabellarisch overzicht op blz. 182.

I. FRANSCHÉ BALLONS.

Hoewel in Frankrijk over het algemeen de voorkeur gegeven wordt aan het *slappe* stelsel, zijn daar toch ook een aantal ballons gebouwd volgens het *half-stijve* (demi-rigide) stelsel, n.l.

LEBAUDY-JULLIOT I, II en III,

Patrie, République, Liberté,
Lieutenant SELLE DE BEAUCHAMP.

De eerste Fransche ballon van het half-stijve stelsel werd op verlangen van de suikerkoningen, de Gebrs. LEBAUDY, gebouwd in de werkplaatsen van den bekenden ballonfabrikant SURCOUF te Parijs naar een project van den Ingenieur JULLIOT. De ballon kwam in 1903 gereed en bleek over het algemeen goed te voldoen. Binnen een jaar tijd werden een 30-tal tochten gemaakt, waarbij het telkenmale mocht gelukken naar de plaats van opstijging terug te keeren. Het eigenaardige in de constructie van dezen ballon komt op het volgende neer.

Het ballonomhulsel was met de onderzijde bevestigd op een groot, plat raamwerk R (zie fig. 13) van elliptischen vorm. Boven dit raamwerk werd de dwarsdoorsnede van den ballon dus, als in fig. 13a is afgebeeld. Het platte raam bestond uit een rasterwerk van stalen buizen, waarover ballonstof was gespannen. Langs den elliptischen omtrek was de onderkant van den ballon vastgemaakt. Volgens de lengte-as der ellips werd onder het raam een verticaal vlak K geplaatst, dat veel overeenkomst vertoonde met de kiel van een schip en dus ook kiel genoemd mag worden.

Hoewel het platte raamwerk door zijne groote afmetingen reeds een krachtig werkend horizontaal stabiliseeringsvlak vormde, werd ter vergrooting van de stabiliteit achter het raam bovendien nog eene lange staartpen S aangebracht, bestaande uit kruiselings geplaatste horizontale en verticale vlakken, ongeveer als op eene gevederde pijlschacht. Achter de staartpen hing het roer T.

Het schuitje was klein, zoodat het slechts 3 personen kon bevatten; het had de gedaante van eene sloep, bezat metalen wanden en was met staaldraden van 5 mM. dikte aan het raamwerk R opgehangen. Ten einde door de trekkracht der beide schroeven geen ongelijke en wellicht te groote spanningen in deze draden te doen ontstaan, was het schuitje bovendien door driehoeken van stalen buizen onwrikbaar aan het raamwerk verbonden.

Bij het landen kwam de gondel niet onmiddellijk op den grond te rusten, maar op een verticalen standaard, zoodat de bladen der schroeven, die 2,8 M. middellijn hadden, niet tegen den grond konden stooten.

Alhoewel de schroeffassen niet op de meest doelmatige hoogte waren geplaatst, werkten de twee schroeven, doordat het schuitje zoo dicht onder het raam was opgehangen, toch niet ongunstig.

Aanvankelijk had de ballonnet 300 M³. inhoud, doch werd vergroot tot 400 M³., zoodat zonder gevaar voor slap worden van het omhulsel eene hoogte van 1500 M. bereikt kon worden.

Hoewel de ballon alleszins bruikbaar was, bleek de uitwendige vorm tijdens de vaart van gedaante te veranderen; de ballon kreeg

n.l. een zadelrug, welke omstandigheid den luchttegenstand aanzienlijk vergrootte (zie fig. 14). Dit gebrek moest toegeschreven worden aan het niet gelijkmatig verdeelen van het totale gewicht van raam en gondel over het geheele oppervlak van den ballon.

De LEBAUDY II en III kwamen in hoofdzaak met den eersten ballon van dit type overeen. Zij hadden alleen grooter volume, krachtiger motoren, terwijl de belangrijkste verbeteringen bestonden in eene oordeelkundiger wijze van bevestiging van raam en gondel en bovendien in het aanbrengen van groote horizontale en verticale stabiliseeringsvlakken op het achtereinde van den ballon. De LEBAUDY III (3000 M³. inhoud, 40 KM./uur) werd in 1905 door den Heer LEBAUDY aan de Fransche regeering aangeboden en op last van den Minister van Oorlog als militaire ballon in Toulon gestationeerd. De Fransche regeering bestelde spoedig daarna meer gelijksoortige ballons.

De eerste, de Patrie (zie fig. 15), verschilde slechts weinig van de LEBAUDY III. Door het doen van een 43-tal goed geslaagde tochten bewees de Patrie zijne practische bruikbaarheid. Zoo volbracht hij op 23 Nov. 1907 in $6\frac{3}{4}$ uur de vaart van Parijs naar Verdun (240 KM.). Juist eene week later echter (30 Nov. 1907) moest de ballon ten gevolge van een motordefect landen en werd eenige uren later door een geweldigen storm uit de handen van een 200-tal soldaten losgerukt en over Frankrijk, Ierland en Schotland voortgedreven. De schroef werd later in de nabijheid van Belfast teruggevonden, terwijl het overschot van den ballon, gedeeltelijk nog met gas gevuld, in drijvenden toestand in de Noordzee werd gezien.

Na dit ongeval bood de Heer DEUTSCH DE LA MEURTHER zijn ballon — de Ville de Paris — aan de Fransche regeering ten geschenke aan.

In 1908 bezat Frankrijk weder een ballon van het LEBAUDY-type. de République, waarmede eveneens goed geslaagde tochten werden gedaan. Nadat deze ballon had deelgenomen aan de manoeuvres van Sept. 1909 verongelukte hij op de terugreis naar Parijs. Ten gevolge van het breken van een der schroefbladen werd het ballonmehulsel getroffen, het gas stroomde snel uit en de ballon stortte van eene hoogte van 150 M. naar omlaag, waarbij alle inzittenden, Kapitein MARCHAL, Luitenant SELLE DE BEAUCHAMP, Luitenant CHAURÉ en de Adjutanten RÉAU en VINCENOT het leven verloren. (25 Sep. 1909.)

Een der nieuwste Fransche militaire motor-ballons, Luitenant SELLE DE BEAUCHAMP genaamd, vertoont in constructie groote overeenkomst met de LIBERTÉ. Deze ballon maakte op 29 Oct. 1911 zijn eerste vaart te Moisson. (Fig. 16.)

Volgens het slappe stelsel werden in Frankrijk een groot aantal ballons gebouwd, o.a.:

Ville de Paris (1906),
 Ville de Bordeaux (1908),
 CLÉMENT-BAYARD I
 Colonel RENARD } (1909),
 Ville de Pau
 Ville de Bruxelles (Belgische ballon) (1910),
 Lieutenant CHAURÉ
 Adjudant RÉAU
 Adjudant VINCENOT } (1911),
 Eclaireur Conté
 Trans-aérien II
 VEDETTE ASTRA-TORRÈS

en bovendien een aantal, meest kleine, ZODIAC-ballons.

De Ville de Paris (zie fig. 17) was oorspronkelijk het eigendom van den Heer HENRY DEUTSCH DE LA MEURTHE, die zeer veel heeft gedaan en nog voortdurend doet in het belang van de ontwikkeling der luchtvaart en aviatiek.

De ballon werd geconstrueerd naar de ideeën van Kolonel RENARD en Ingenieur KAPFERER en gebouwd in de fabriek van SURCOUF. Eigenaardig was de buitengewoon lange gondel, welke eene lengte had van 33 M., hetgeen echter als voordeelen medebrengt, dat het totaal gewicht van gondel, motoren, ballast, enz. gelijkmatig over den geheelen ballon verdeeld kon worden, terwijl de ballon zelf in de lengterichting gesteund werd en dus minder neiging tot doorbuigen vertoonde. Verder moet nog even gewezen worden op den eigenaardigen vorm der stabilisatievlakken, die vervangen werden door cilindervormige aanhangsels, geplaatst op het eveneens cilindervormig achtereinde van den ballon. Deze aanhangsels zijn met gas gevuld, staan voortdurend in verbinding met het inwendige van den ballon en moeten dus ook door den ballonnet strak gehouden worden. De Ville de Paris had ééne schroef, welke op het vóóreinde van de gondel geplaatst was. De Ville de Bordeaux, Colonel RENARD en Ville de Pau waren van geheel overeenkomstige inrichting.

De automobielenfabrikant CLÉMENT liet in 1909 bij SURCOUF een luchtschip bouwen, door hem BAYARD genoemd en dat algemeen bekend geworden is als de CLÉMENT-BAYARD. Het komt feitelijk geheel met de vorengenoemde motorballons overeen, heeft echter, in plaats van de cilindervormige, vier kegelvormige aanhangsels op het achtereinde. (Zie fig. 18.)

De Spaansche ballon ESPANA is van de zelfde constructie, terwijl ook in Rusland een dergelijke ballon is aangeschaft.

Bij de nieuwste ballons van het type CLÉMENT-BAYARD zijn de kegelvormige aanhangsels op het achtereinde van den ballon weggelaten en, in plaats daarvan, is op het achtereinde van de gondel een vliegercel geplaatst, bestaande uit horizontale en verticale vlakken. In plaats van door ééne schroef geschiedt de voortbeweging door twee

schroeven, welke assen op eenige hoogte boven de gondel geplaatst zijn. (Zie fig. 18a.)

De Ville de Bruxelles, de Belgische militaire ballon, gestationeerd te Etterbeek, is in 1910 gebouwd door de Maatschappij »Astra«, voorheen SURCOUF en afgebeeld in fig. 19.

De inhoud van dezen ballon bedraagt 8300 M³. Het ballonhulsel is van Continental-ballonstof. Achter op het ballonlichaam zijn vier kegelvormige aanhangsels geplaatst; op de beide horizontale zijn over het midden nog kleine cilindervormige lichamen *m* aangebracht, ten einde meerdere stabilisering in verticalen zin te verkrijgen. De ballon bevat twee ballonnets, ieder van 1100 M³. inhoud. Een ventilator *p* is in staat per sec. 1,5 M³. lucht in de ballonnets te blazen; de overtollige ingeblazen lucht zal door de ventielen *v*, welke zich automatisch bij een overdruk van 20 mM. water openen, uitstroomen. De ballon zelf heeft drie ventielen *b*, 1 vóór en 2 achter, die zich automatisch openen bij een overdruk van 30 mM. water. Deze ventielen kunnen echter ook van uit de gondel met behulp van ventiellijnen bediend worden.

Op het vooreinde der gondel bevindt zich eene groote schroef van 6 M. middellijn, links en rechts van het midden der gondel zijn bovendien nog twee kleinere schroeven van 3,7 M. middellijn geplaatst. H-H zijn twee hoogtesturen, R is het richtingsroer, S is eene scheurbaan. De gondel is 37 M. lang en bestaat uit vier deelen, welke gemakkelijk uit elkander genomen en weer in elkaar gezet kunnen worden. Daardoor is het mogelijk den ballon in geledigden toestand per as te vervoeren.

De »Adjutant RÉAU«, eveneens gebouwd door de Mij. »Astra«, komt in hoofdzaak overeen met de Ville de Bruxelles. Het is tot nog toe het grootste in Frankrijk vervaardigde luchtschip, met een inhoud van 9000 M³. De ballon is voorzien van twee automatische gasventielen *b* (zie fig. 20), welke van uit de gondel kunnen worden bediend, verder van twee ballonnets met een totaal inhoud van 3200 M³, ieder voorzien van een luchtventiel *v*.

De ballon kan door het opentrekken van twee scheurbanen S snel geledigd worden.

Ten behoeve van de stabilisatie is eene celvormige inrichting C met 52 M². werkzaam oppervlak op het achtereinde van den ballon bevestigd.

De gondel is 45 M. lang, kan gemakkelijk uit elkander genomen worden en heeft plaats voor 10 personen. Hoogtesturen en richtingsroer zijn ingericht als bij de Ville de Bruxelles; evenzoo de voortdrijvingsorganen, die ook hier uit 3 luchtschroeven bestaan, n.l. eene groote schroef vóór en twee kleinere ter hoogte van het midden der gondel.

Op den 18^{en} en 19^{en} September 1911 heeft de Adjutant RÉAU de grootste vaart volbracht, die ooit door een bestuurbaren ballon

is gemaakt. Het doel van dezen tocht was de mogelijkheid aan te toonen eener verkenning van Parijs uit van Frankrijk's oostgrens binnen 24 uur. Deze vaart, waarbij 990 KM. zonder tusschenlanding werden afgelegd in 21 uur 20 min., is geleid door den Heer SURCOUF. De opstijging had plaats te Issy bij Parijs. Er bevonden zich 9 personen aan boord. Het weder was goed, maar op enkele plaatsen, o.a. nabij Mormant, had het luchtschip hevig te kampen met rukwinden. De vaart ging over Epernay, Châlons, Verdun, Toul, Nancy, Epinal, Saulnures (ten N. van Belfort), Vesoul, Langres, Troyes terug naar Issy.

De Vedette Astra-Torrès (zie fig. 21) is het type van een klein-model luchtschip, 48 M. lang, 1600 M³. inhoud. Ten einde den luchtweerstand te verminderen zijn de ophangkoorden en ganzepooten bijna geheel binnen het lichaam van den ballon aangebracht. De gondel komt te hangen aan z.g. ophangwaaiers (O-O), die vastgemaakt zijn aan één hoofdkabel, loopende van de punt tot aan den staart van den ballon. De dwarsdoorsnede over het ballonlichaam is niet cirkelvormig, doch heeft de gedaante van een klaverblad (zie fig. 21b).

Deze ballons zijn hoofdzakelijk bestemd voor oorlogsdoeleinden, kunnen gemakkelijk per as vervoerd en in het open veld gevuld worden. Zij beloven ernstige concurrenten te worden van de Duitsche Parseval-ballons.

Hoofdzakelijk ten gerieve van de sport heeft de Société »Zodiac« kleine luchtjachten geconstrueerd van 700—1000 M³. inhoud. Aan gezien deze ballons geen bergloods noodig hebben en in plaats van met waterstofgas ook met lichtgas gevuld kunnen worden, zijn de kosten betrekkelijk laag en valt hun bezit binnen het bereik van particulieren en sportverenigingen. Een Zodiac van 700 M³. inhoud (zie fig. 22) is 30 M. lang, kost ± 25000 francs en is berekend op het medevoeren van twee personen gedurende drie uur met eene eigen snelheid van 28 KM. per uur. De Nederlandsche ballon »Duindigt« is een Zodiac ballon met 900 M³. inhoud.

Na de landing kan men het gas eenvoudig laten ontsnappen door de scheurstrook los te trekken; de ballon kan vervolgens in korten tijd gedemonteerd, op een sleeperswagen met één paard vervoerd en overal, waar lichtgas verkrijgbaar is, opnieuw gevuld worden. Het schuitje is samengesteld uit 3 deelen, elk bestaande uit een licht houten vakwerk.

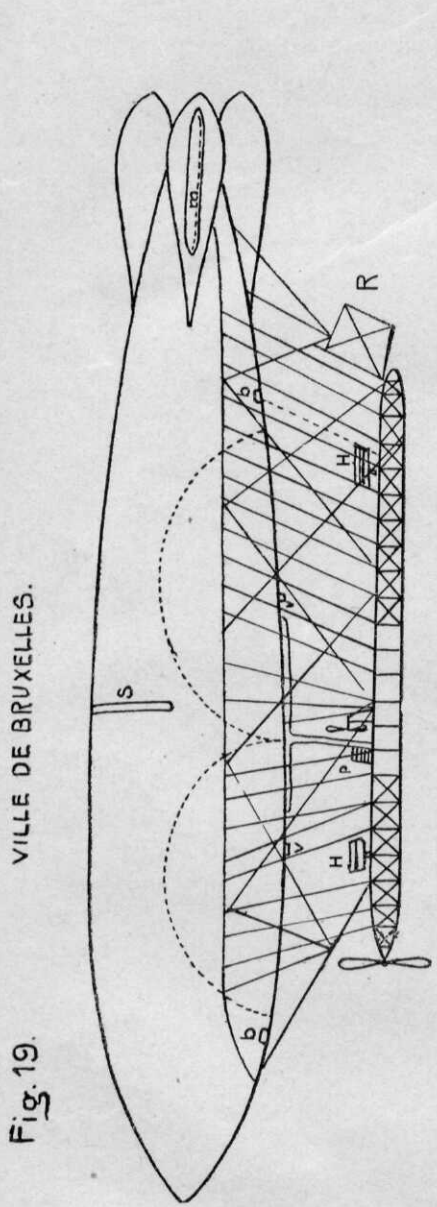
De Société Zodiac levert echter ook ballons van grootere capaciteit. Zoo heeft o.a. Rusland de Zodiac VIII aangekocht, die met 6 personen aan boord eene eigen snelheid van 48 KM. per uur kan ontwikkelen.

(Wordt vervolgd.)

VERSCHILLENDE GEGEVENS OMTRENT BESTUURBARE
BALLONS.

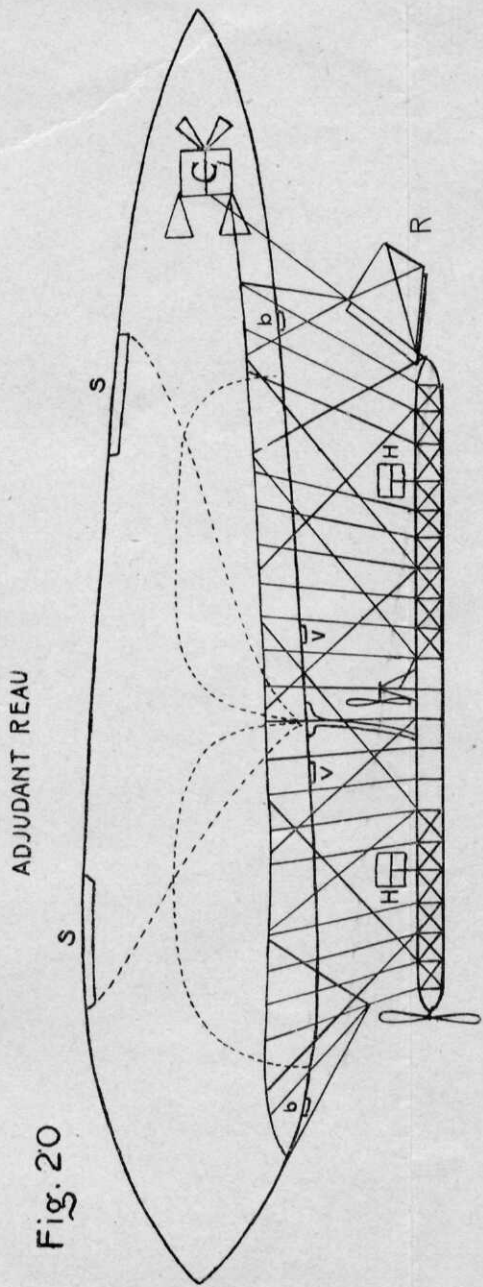
NAMEN DER BALLONS.	STEL- SEL.	Lengte in M.	Grootste Mdl. in M.	Inhoud in kubieke M.	MOTOREN.		Snelheid KM. uur.	Aantal schroeven.	Ml. schroeven in M.	Mede te voeren personen.
					HP.	MERK.				
Frankrijk:										
Lebaudy-Julliot I.	Half- stijf	56	9	2280	40	Mercedes	35	2	2,8	3
Lebaudy-Julliot III.		58	10,3	3000	70	id.	40	2	2,8	3
Patrie († Nov. '07).		60	10,6	3600	70	Panhard- Levassor	42	2	—	6
République († Sept. '09).		65	10,9	3700	120		36	2	—	6
Liberté		83	13	7000	135		45	2	—	6
Lieut. Selle de Beauchamp	89	14,5	10000	2 van 80	—	46	2	—	8	
Ville de Paris	Slap	61	10,2	3400	70	Argus	40	1	6	5
Ville de Bordeaux		56	10	3300	50	Chenu	40	1	6	5
Clément-Bayard I.		56	11	3400	120	Clément	40	1	6	6
Clément-Bayard II.		90	13,5	7000	2van 110	id.	50	2	—	—
Colonel Renard		65	11	4200	110	Panh.-Lev.	46	1	6	6
Ville de Pau		56	10	3300	50	Clément	50	1	6	5
Lieutenant Chauré		84	14	8800	2van 110	Panh.-Lev.	53	3	1 van 6 2 van 3,7	10
Adjutant Réau		87	14	8950	2van 120	Brasier	55	3	1 van 6 2 van 3,7	10
Adjutant Vincenot		98	15	9600	2van 130	Clément	54	2	—	10
Trans-aérien II		76	14,3	9000	2van 175	Chenu	55	3	1 van 6 2 van 3,7	10
Eclaireur Conté	65	14	6600	2 van 80	id.	—	2	4	10	
Vedette Astra-Torrès	48	8,4	1600	55	id.	—	1	4,5	3	
Zodiac	30	7	700	16	—	28	1	2,3	2	
Duitschland:										
Zeppelin No. 1	Stijf	128	11,5	11300	2 van 85	Daimler	40	4	1,5	10
Zeppelin No. 4 († 5 Aug. '08)		136	13	15000	2van 110	id.	48	4	1,5	10
„Deutschland”		136	13	15000	3van 150	id.	52	6	—	30
Schütte-Lanz		130	18	20000	2van 250	id.	—	2	3,6	24
M I	Half- stijf	66	10	4800	2 van 75	Körting	45	2	4	7
M II.		70	11,5	5200	2van 110	id.	46	2	4	8
M III († Sept. '11).		83	12,4	6500	4 van 75	id.	55	2	5	12
M IV		94	13	8500	4van 100	id.	58	4	—	—
Parseval III	Slap	85	15	9500	2van 200	Körting	56	2	4	8
Belgie:										
La Belgique II	Slap	65	10,8	4000	2 van 65	Vivinus	40	1	5	6
Ville de Bruxelles	Slap	76	14,8	8300	2van 110	Pipe	50	3	1 van 6 2 van 3,7	10

Fig. 19.

VILLE DE BRUXELLES.

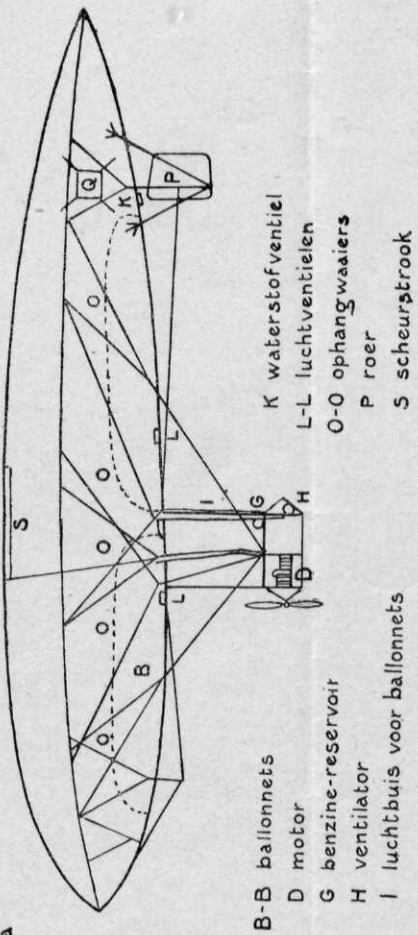
Fig. 20

ADJUDANT REAU

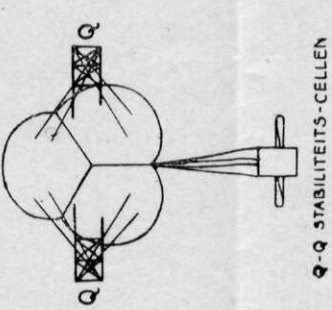
Fig. 21^a

ASTRA-TORRÈS VAN SURCOUF (1911)

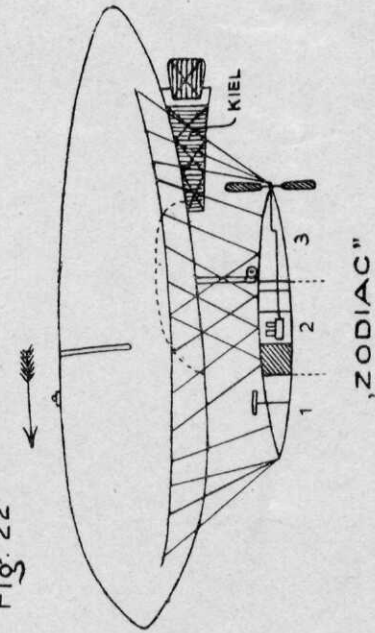
- B-B ballonnets
- D motor
- G benzine-reservoir
- H ventilator
- I luchtbuis voor ballonnets
- K waterstofventiel
- L-L luchtventielen
- O-O ophangwaaiers
- P roer
- S scheurstrook

Fig. 21^b VAN DE ACHTERZIJDE GEZIEN

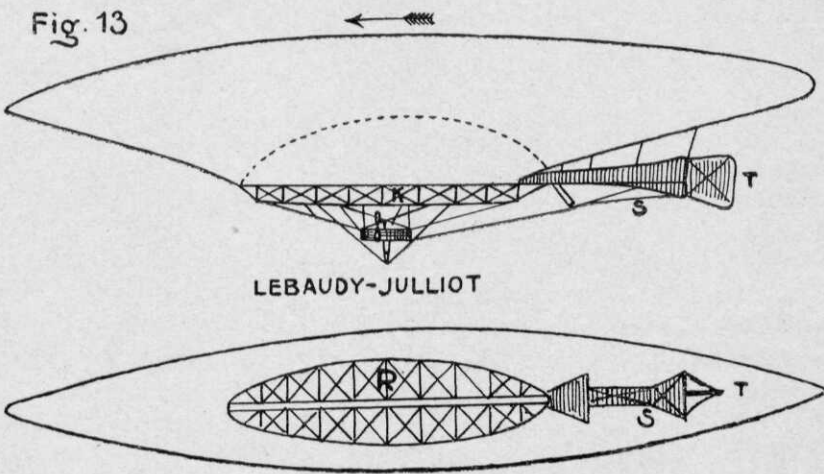
Q-Q STABILITEITS-CELLEN

Fig. 22

'ZODIAC'

Fig. 13

LEBAUDY-JULLIOT

Fig. 13^a

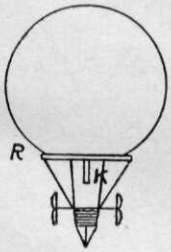
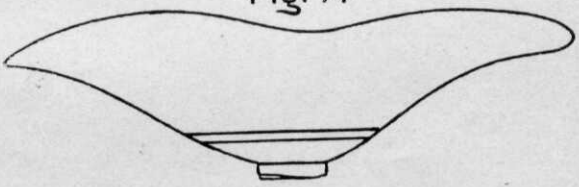
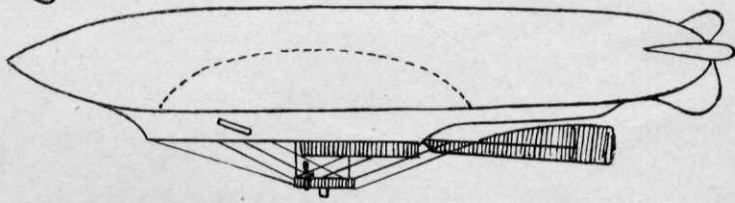

Fig. 14

PATRIE

Fig. 15

LIEUTENANT SELLE DE BEAUCHAMP

Fig. 16

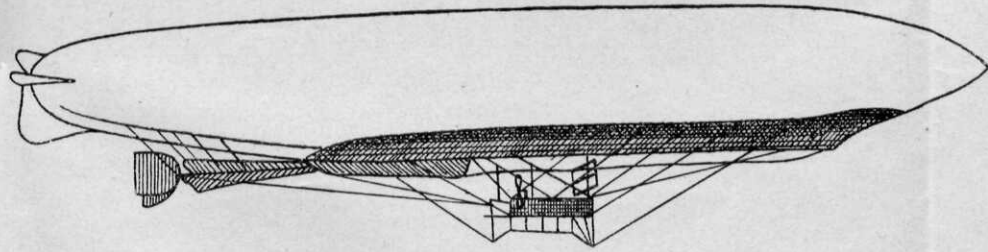
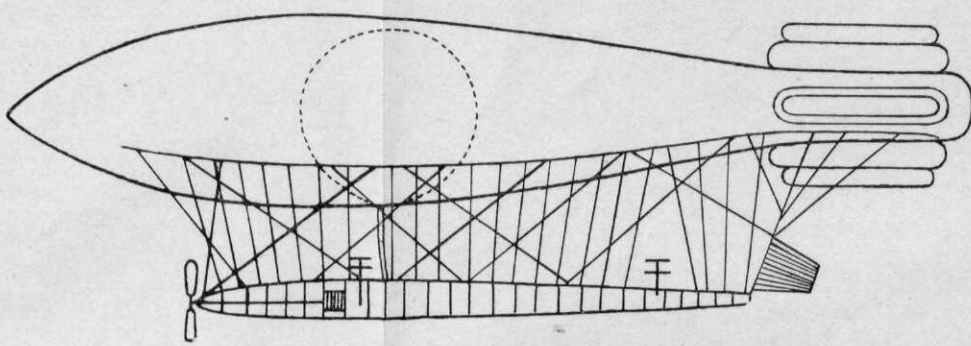

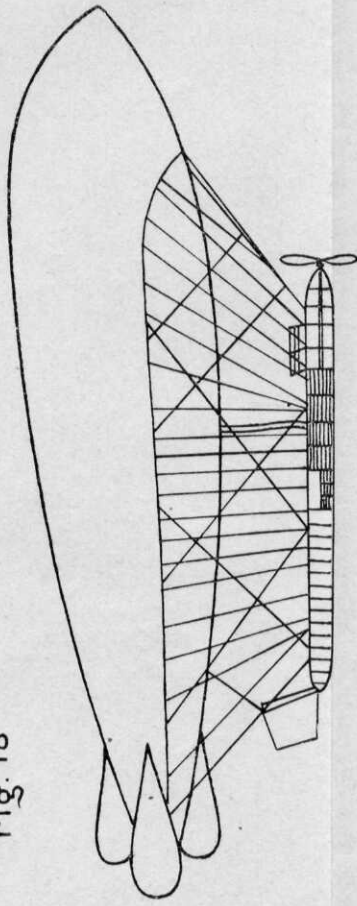
Fig. 17

VILLE DE PARIS

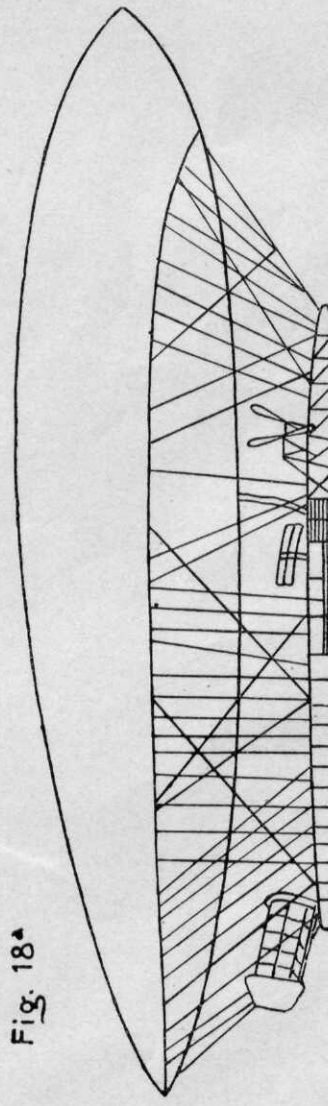
CLÉMENT-BAYARD

Fig. 18

CLÉMENT-BAYARD II

Fig. 18^a

De Weduwen- en Weezenkas voor de officieren van de Landmacht.

In N°. 12 van December 1911 van dit Tijdschrift tracht de heer LANDAAL eene lans te breken voor bovengenoemde Instelling, naar aanleiding waarvan ondergeteekende beleefd eenige ruimte verzoekt tot het maken van enkele, zeer korte opmerkingen.

Waar de heer L. door eenige berekeningen wil bewijzen, dat eene overeenkomstige verzekering bij eene particuliere maatschappij duurder is dan bij de Weduwen- en Weezenkas, begaat hij de groote vergissing alleen de bijdragen van den gehuwde te vergelijken met de premie bij eene levensverzekering-mij. te betalen. Hem, als lid der Directie van de W. kas voornoemd, moet het toch bekend zijn, dat alle bijdragen der ongehuwden aan de Kas eveneens worden verbruikt, om de pensioenen te kunnen uitbetalen. Indien hij dit had gedaan, zou hij tot geheel andere resultaten zijn gekomen en zou hem gebleken zijn, dat de verzekering, als zoodanig, bij onze Kas zeer veel meer bijdragen vordert dan de zelfde verzekeringen bij eene particuliere Mij. zouden kosten.

De heer L. zal de door hem gemaakte fout dadelijk voelen, als hij zich voorstelt, dat alle officieren, die aan de Kas bijdragen, gehuwd waren; de contante waarde der toekomstige lasten zou dan onevenredig hooger worden dan die der toekomstige baten, waarom deze laatste belangrijk verhoogd zouden moeten worden, ten einde het verbroken evenwicht te herstellen.

Een volgend voordeel boven eene verzekering bij eene particuliere Mij. meent de heer L. te ontdekken in de regeling der premiebetaling, die bij onze Kas in het begin klein is, met het aangroeien der tractementen toeneemt, om weder kleiner te worden bij het pensionneeren; maar waar hij op blz. 843, regel 17 en 18 v. o., zegt »terwijl dit bij eene levensverz. Mij. niet het geval is« vergist de heer L. zich ten tweede male, want ook eene L. V. Mij. kan en wil voor eene groep personen, die zich *moeten* verzekeren en verzekerd *moeten blijven* tot aan hun dood (enkele uitzonderingen daargelaten), de premies regelen, zooals die groep personen deze gaarne geregeld zag. Zij kan alleen niet lager beginnen dan de risicopremie voor de verzekering moet bedragen. Die gunstige factor bestaat derhalve evengoed bij eene L. V. Mij.

En ook in de quaestie van het geneeskundig onderzoek vergist de heer L. zich ten derden male. Als eene groep van 3000 personen (in ons geval nog wel van personen, die een zeer gunstig risico vormen) zich bij eene particuliere Mij. verzekert, op van te voren

bekende voorwaarden en sommen, dan vraagt eene Mij. niet naar een geneeskundig onderzoek, noch bij toetreding, noch bij verhooging van het risico, als dit laatste maar niet naar willekeur kan gedaan worden, zoowel wat tijd als grootte van het risico betreft; dit is trouwens ook niet noodig en zou zelfs voor niemand noodig wezen, als alle menschen zich van jongs af verzekerden. De premieën worden immers berekend uit sterftetafels, die b.v. de sterfte der geheele bevolking van ons land bevatten.

Tegenover het 4^e voordeel, dat de Kas zou bieden boven eene L. V. Mij., n.l. de weezenpensioenen en de begrafeniskosten, vergeet de heer L. alweder het feit te stellen, dat onze Kas bij hertrouwen der weduwe het pensioen doet ophouden, terwijl eene particuliere Mij. dit onder alle omstandigheden tot aan den dood der bevoordeelde blijft uitbetalen. Mij staan op het oogenblik geene cijfers ten dienste, om tusschen beide uitkeeringen eene juiste vergelijking te maken; alleen is in 1908 het totale weezenpensioen berekend gemiddeld te bedragen 4 % van het weduwenpensioen.

De vraag is nu maar, of de weezenpensioenen plus de begrafeniskosten meer of minder bedragen dan de ingehouden weduwenpensioenen bij hertrouwen. In elk geval is, het eene vierde vergissing van den heer L. hierop althans niet te wijzen.

Na het vorenstaande te hebben opgemerkt — en ik vrees niet dat hiertegen ernstige bezwaren zullen rijzen —, geloof ik niet, dat de heer L. er werkelijk in geslaagd is, de zoo *»achterlijke kas«* een weinig meer recht te doen wedervaren.

Ook over de door hem aangevoerde quaestie, dat het uit de statuten doen verdwijnen van erkende gebreken, alsmede meerdere toekenning uit de Kas aan ongehuwden, beduidend meer geld zou *moeten* kosten, zou nog veel te zeggen zijn. Het wil mij b.v. voorkomen, dat dit aan de deelnemers althans niet méér zou moeten kosten, dan bij eene particuliere Mij., omdat onze sterftetafel zooveel gunstiger uitkomsten aanwijst, dan die der particuliere maatschappijen.

Als dit echter toch wèl het geval zou worden, omdat b.v. de rentevoet, waarmede de bijdragen zouden moeten berekend worden, lager moet zijn dan bij eene particuliere Mij. (de opeenvolgende directies hebben n.l. de financiën der Kas zoo vastgewerkt, dat wij ons op dit gebied alles van de geldmarkt moeten laten welgevallen), of wel omdat er wegens het kleine aantal deelnemers te veel gereserveerd zou moeten worden voor allerlei afwijkingen, waardoor dus een belangrijke opslag op de premies zou moeten komen, dan zou de heer L. goed doen eens op degelijke gronden aan te toonen, wat men er op tegen zou kunnen hebben, om beter en goedkooper bij eene particuliere Mij., die alle verlangde waarborgen wil geven, verzekerd te zijn, dan zelf te blijven prutsen.

Wij zijn het natuurlijk ten volle met den heer L. eens, dat alle veranderingen gewikt en gewogen moeten worden, alvorens zij op

de Kas toe te passen; eveneens dat er door de officieren geduld zal moeten geoefend worden, omdat dergelijke gewichtige aangelegenheden niet in enkele maanden worden geregeld, maar wij zijn het nog niet met hem eens, dat de officieren desnoods niet te vinden zouden zijn voor eene hoogere bijdrage, als zij daardoor eene Kas verkregen, die voldeed aan de door hen gestelde eischen. Dit te beweren, staat gelijk met te veronderstellen, dat de officieren zich minder opofferingen zouden willen getroosten voor de toekomst hunner nabestaanden dan hun standgenooten uit de burgermaatschappij, voor zoover deze aangewezen zijn op de particuliere maatschappijen. Dit nu geloof ik voor alsnog niet.

Grondt de heer L. deze uitspraak op het niet kunnen geven van hoogere bijdragen in den tijd, toen Dr. P. VAN GEER en de heer VAN GOENS in 1893 dit als bezwaar tegen eene reorganisatie aanvoerden, dan mag niet vergeten worden, dat de tractementen sedert dien tijd belangrijk zijn verbeterd.

Wij, voor ons, vinden het jammer, dat de heer L. eenigszins op de zaak is vooruitgelopen en den indruk wekt, stemming te maken voor de tegenwoordige Kas, terwijl nog de eerste stap op den weg van een onderzoek moet gezet worden; vooral ook, nu gebleken is, dat de basis, waarop zijn betoog is opgebouwd, niet juist is en hij gevolgtrekkingen maakt uit toestanden en omtrent personen van 20 jaren terug, terwijl toch de stemming en de financieele draagkracht van het officierskorps in den loop dier jaren groote wijziging heeft ondergaan.

A. D. DE ROOS,

Kapitein-Kwartiermeester.

Helder, 29 December 1911.

NASCHRIFT. 1)

Mijn beleefden dank aan de Redactie, voor de gelegenheid mij verschaft, om aanstonds op het bovenstaande te antwoorden. Ik zal zoo kort mogelijk zijn; men kan zijn lezers ook te veel »Weduwen- en Weezenkas« voorzetten.

Eerste vergissing. Ik beweer, dat *thans* door de doorsnee-verzekerde bij de W. en W. Kas — d. w. z. door den eerst ongehuwden, daarna gehuwden officier — aan contributie in die 2 perioden *te zamen* meestal minder wordt betaald, dan wanneer hij zich verzekerde bij eene particuliere maatschappij.

Welke factoren op het bedrag dier contributie of premie invloed uitoefenen, liet ik buiten beschouwing, als staande met mijn betoog niet in rechtstreeksch verband. Ik had te rekenen met *vastgestelde* contributiecijfers.

1) Tevens laatste woord mijnerzijds.

De heer DE R. gaat na, *waarom* onze contributiecijfers niet hooger zijn. Dit lag buiten mijn bestek. Had ik mij op dien zijweg begeven, dan zou ik een hoogst onbescheiden gebruik hebben moeten maken van de plaatsruimte in dit Tijdschrift. Van vergissing mijnerzijds echter geen spoor.

Tweede vergissing. Bij levensverzekeringsmaatschappijen bestaan faciliteiten, o. a. tijdelijke, aflopende en oplopende premiebetaling. Maar eilieve, voorzien zij o. a. ook in het geval van niet voorziene non-activiteit, gedwongen vervroegde pensionneering, enz.? Geen enkele particuliere maatschappij kan zóó rekening houden met verschillende financieele omstandigheden der verzekerden, als onze »Kas«. Van vergissing mijnerzijds geen sprake.

Derde vergissing. Ik kon alleen, hetgeen *thans* de doorsnee-verzekerde betaalt, vergelijken met *bestaande* tarieven van levensverzekeringsmaatschappijen. Welke financieele voorwaarden vervat zullen zijn in een nog niet bestaand, collectief contract, dat de eene of andere maatschappij aan ons officierskorps zal kunnen aanbieden, is mij — en vermoedelijk ook den heer DE R. — onbekend. Het is wel veel geëischt, om gevolgtrekkingen te willen doen maken uit onbekende grootheden.

Over de beweringen van den heer DE R. kan ik niet oordeelen, zonder de voorwaarden te kennen, waarop eene maatschappij die groep van 3000 personen zou willen verzekeren. Het zou mij niet verbazen, als die voorwaarden, bij uitsluiting van ieder geneeskundig onderzoek, lang niet malsch waren.

Overigens heb ik mijn gegevens omtrent geneeskundig onderzoek van een ervaren directeur eener levensverzekeringsmaatschappij. Vergist deze zich, dan ben ik in goed gezelschap.

Vierde vergissing. Dit »ophouden van pensioen bij hertrouwen« komt uit den aard der zaak ten goede aan de te betalen premiën, die derhalve minder zullen zijn, dan bij blijvend uitbetalen der weduwenpensioenen. Ergo, ook uit dien hoofde kan de premie bij onze »Kas« lager zijn dan bij eene particuliere inrichting. Dit is een voordeel voor het gros der verzekerden; alleen voor de weinige weduwen, die hertrouwen is het een nadeel, doch een nadeel, dat haar vooraf bekend was. Ook hier geen vergissing.

Mijne conclusie, dat wij bij eene levensverzekeringsmaatschappij in den regel *duurder* uit zijn, dan bij onze »Kas«, zooals die *thans* werkt, heeft de Heer DE R. niet weerlegd; zij blijft dus onaangevochten.

Hoe de voorwaarden zullen zijn, als c.q. de statuten herzien zijn, moeten wij afwachten. Vandaar o.a. het door mij gewenschte onderzoek.

Ik heb van mijn opstel niet verwacht, dat de Heer DE R. het daarmee eens zou zijn; hij is blijkbaar zoo overtuigd, dat wij alleen

heil te verwachten hebben van de oprichting van of de aansluiting bij eene levensverzekeringsmaatschappij, dat ieder ander standpunt in zijne oogen ketterij moet zijn.

Die overtuiging is niet de mijne en voorshands ben ik geneigd mij te scharen aan de zijde der autoriteiten op verzekeringsgebied, die — de Kas kennende — alle reorganisatie à l'instar van den Heer DE R. ontraden.

Zelfs Prof. VAN GEER, die in 1093 nog medestander was van den Heer DE R. en waarop deze zich in zijne bekende brochure beroept, is sedert van gevoelen veranderd en staat aan de zijde van Prof. VAN PESCH e. a.

Dat overigens mijn opstel in goede aarde is gevallen en doel getroffen heeft, mocht ik dankbaar ondervinden. Zeer talrijk waren de officieren, die mij spontaan hunne instemming betuigden. En niet zelden werd daarbij de hoop uitgedrukt, om toch vooral niet zoo radicaal te reorganiseeren, dat de »Kas« zou komen te staan in den toestand van labiel evenwicht.

Hetgeen ik mij voor gezegd houd.

A. G. LANDAAL,
Kapitein der Artillerie.

De weduwen- en weezenkas voor de Officieren van de Landmacht.

Onder bovenstaanden titel komt in de 12^e aflevering van 1911 van dit tijdschrift eene beschouwing voor van de hand van den Kapitein LANDAAL. Dit stuk verdient wel de aandacht, vooreerst omdat — zooals de geachte Schrijver zegt — de belangstelling in de kas schijnt toe te nemen, doch ook omdat hier aan het woord is een lid der Directie van die Kas, een der bestuursleden, een van hen, die, zoover dit althans bij de tegenwoordige inrichting der Statuten mogelijk is, aangeven in welken zin de Kas zal geleid worden. — Men kan niet anders dan dankbaar zijn, dat deze leider wel zijne meening in deze materie heeft willen publiceeren; ongetwijfeld zal deze handelwijze zelve oorzaak zijn, dat de belangstelling in de Kas nòg meer toeneemt. Eene enkele beschouwing naar aanleiding van gemeld artikel moge een gunstig onthaal vinden.

Ik veroorloof mij den geachten Schrijver eerst eene vraag te stellen. Volgens hem is voor de Kas de in de toekomst aangewezen weg, dat zij »zich zooveel mogelijk aanpast aan de beginselen eener levensverzekerings-maatschappij« — wat is dat? behoort men in plaats van »levensverzekerings-maatschappij« te lezen: »levensverzekeringswetenschap«? of misschien in plaats van »beginselen« het woord »inrichting«? en wat beteekent dan dat »zich zooveel mogelijk aanpassen«? dat deze beginselen nu eens wèl, dan eens niet zullen worden toegepast? en wanneer dan wel, wanneer niet? waarvan zal het afhangen of die beginselen al of niet in toepassing komen? Of moet hierdoor iets anders worden verstaan? En verder: wat zal er van zulk eene Kas te recht komen? de beginselen der levensverzekeringswetenschap *geheel* toepassen, in dien zin dat van de Kas eene kleine levensverzekeringsmaatschappij wordt gemaakt, is ook volgens den heer L. af te keuren; zou het dan beter zijn, als die beginselen slechts *hier en daar*, alleen *nu en dan* werden toegepast?

Ik vind het zeer jammer, dat de geachte Schrijver zijne desiderata in deze zaak zoo *vaag* heeft gehouden: eene meer preciese aanwijzing, eene meer gedetailleerde uiteenzetting ware wel gewenscht geweest. Wel is waar, laat de heer L. op dit betoog volgen, dat het »zich aanpassen« enz. vermoedelijk daarop zal neerkomen, dat de Kas blijft, wat zij is, en dat alleen de grieven worden weggenomen, die thans algemeen tegen de Statuten der Kas worden aangevoerd; — doch ook hier tref ik toch nog te veel algemeenheid aan. Worden hier bedoeld alleen de grieven, die werkelijk »algemeen« worden aangevoerd, d. w. z. door alle leden, dan wordt er *niets* veranderd,

want de meeste leden voeren geen grieven aan, doch zwijgen en betalen; en worden bedoeld alle grieven, die wel eens ooit zijn te berde gebracht, dan blijft er van de Kas niets over. —

Zooveel kan echter met zekerheid worden vastgesteld, dat de geachte Schrijver van het artikel veel voelt voor het *behoud van de Kas*, zooals of ongeveer zooals, die thans bestaat, en niet veel voelt voor eene geheele verandering. Hievoor moet eene grondige *reden* aanwezig zijn; er moet in de bestaande Kas iets zijn, dat *zóó* goed, *zóó* juist, *zóó* voordeelig is, dat men dat in allen gevalle *wil behouden*, welke ook overigens de nadeelen zijn, die men in den koop mede moet nemen. Wat kan dat zijn? — Ik zou nu weder met eene vraag moeten komen, want scherp omljnd wordt deze reden of redenen in het artikel des heeren L. niet aangegeven; ik stel mij echter voor, datgene wat ik na lezing van het artikel als de meening van den heer L. te dezen opzichte meen te moeten opvatten, aan eene korte critiek te onderwerpen, hopende zijne bedoeling niet te hebben misverstaan.

Dat de Kas *goedkoop* is in vergelijking met particuliere verzekeringsmaatschappijen, is het eerste, dat de heer L. tracht aan te toonen, en wel door eenige cijfervoorbeelden. Gelukkig is dit begin m.i. niet; de Schrijver zal het met mij eens zijn, dat waar het op getallenvoorbeelden aankomt in den trant, zooals hij die geeft, er evenveel en even sterke voorbeelden naast kunnen worden gesteld van precies het *tegenovergestelde*; en als het op eene *juiste* vergelijking aankomt, zal hij het dunkt mij evenzeer met mij eens moeten zijn, dat zulks op *deze* door hem gevolgde wijze niet gaat; twee geheel *verschillende* zaken (eene verzekering bij eene particuliere maatschappij en eene bij onze Kas) kunnen *zóó* niet eenvoudig vergeleken worden, door een paar willekeurig gekozen concrete voorbeelden naast elkaar te stellen. Nog eens: als men op die wijze voorbeelden gaat *maken*, kan men ook best het tegenovergestelde *schijnbaar* bewijzen.

De bijvoeging — nog wel met vette letters —, dat de kas, zonder dat de deelgenoot een cent contributie daarvoor betaalt, ook nog kinderruitkeering geeft, lijkt mij al evenmin gelukkig gekozen, in allen gevalle niet in een gelukkigen vorm voorgesteld: ik zou wel eens willen weten, hoè dan de kas aan dat geld komt, als het niet uit de contributiën wordt gevonden.

Trouwens ik geloof in het algemeen, dat van die factoren, welke de verzekering onder de officieren bij de kas werkelijk en voor *allen* goedkoop maken, d. i. de geringe sterfte en het wegvallen der incasseeringskosten van premiën —, dat van deze factoren kan geprofitteerd worden, hoe ook overigens de verzekering worde geregeld. Deze factoren zijn in geen geval van dien aard, dat zij met het behoud der kas, zooals die nu is, staan of vallen.

Terloops zij hier opgemerkt, dat de wijze, waarop de heer L. wil aantoonen, dat de premiën van de door hem beschouwde maat-

schappij »X« inderdaad laag zijn, niet boven alle bedenking is; ik zou niet durven onderschrijven dat bij eenige maatschappij de premiën voor pensioen laag zijn, omdat die voor kapitaalsuitkeering bij overlijden laag zijn; dit zijn weder twee geheel *verschillende* zaken.

Waarom kan dan wel de predilectie voor het behoud van onze kas worden toegeschreven? — vermoedelijk alleen aan hare beginselen, die, zooals de heer L. zegt ongeveer gelijk zijn aan die, waarop jonge pensioenfondsen, als sommige gemeentelijke fondsen berusten. Dit punt is wel waard wat nader te worden gezien.

Bij een pensioenfonds kan de regel aldus gesteld worden:

wat de *bijdragen* betreft, betaalt *elk* lid, onverschillig hoe oud, gehuwd of niet, *het zelfde* bedrag, alleen afhankelijk van het salaris;

wat de *uitkeeringen* betreft, ontvangt *niet* elk lid, doch alleen hij, die in bepaalde omstandigheden overlijdt, n.l. met achterlating eener weduwe. In *dat* geval zijn weder de uitkeeringen *gelijk*, alleen afhankelijk van het vroeger genoten salaris.

Zoo is het b.v. bij het pensioenfonds voor burgerambtenaren.

Bij eene levensverzekeringsmaatschappij is de regel:

ieder *betaalt*, draagt bij, naarmate hij *vraagt*, in verband met zijn leeftijd c, q. zijn staat (gehuwd of ongehuwd), enz.;

ieder *krijgt* naarmate hij *betaald* heeft.

Voor het beginsel nu, dat bij pensioenfondsen voor de *bijdragen* geldt, is veel te zeggen: de salarissen blijven zodoende voor verschillende gelijke categoriën van ambtenaren gelijk, en de mogelijkheid is geschapen den last, dien later huwendes te dragen zullen hebben, lichter te maken. Voor wat de *uitkeeringen* aangaat, vind ik echter meer te zeggen voor het beginsel, dat bij verzekeringsmaatschappijen geldt, vandaar dat ik eene poging beschreef in het orgaan der Ver. van Officieren om deze twee beginselen te *combineeren*.

Dit laatste worde hier terloops opgemerkt; het doet overigens niet ter zake; te onderzoeken is, hoe het te dezen opzichte thans met onze kas is gesteld. Dadelijk springt in het oog, dat bij onze kas de bijdragen *niet* zijn geregeld overeenkomstig bovenstaanden regel bij pensioenfondsen, ook niet ongeveer zoo, de gehuwde officieren toch; betalen mèer dan de ongehuwden, en ook onder de gehuwden komen groote verschillen voor, n.l. door de inleggelden. En al die verschillen zijn volmaakt *willekeurig*. Alleen voor de uitkeeringen geldt geheel, wat hierboven, als bij pensioenfondsen geldende, werd aangegeven. Ik kan nog niet inzien, dat *hierdoor* op het behoud onzer kas zooveel prijs moet worden gesteld, als de heer L. doet.

Laat ik nu eens zien, welke nadeelen bij het behoud van onze Kas of eene ongeveer gelijke (ik veronderstel met behoud van bovenstaande beginselen) Mij. in den koop moeten worden genomen.

Ten eerste: er is bij ons geen Staat, noch ander lichaam, dat de pensioenen *garandeert*, en naar mijne meening is dat zeker nood-

zakelijk, wil een dergelijk fonds geheel en al goed zijn. In zulk een fonds toch, is, als regel, niet alleen eene *dwingende hand* noodig, doch de factoren, waarvan het comptabele resultaat af hangt, zijn zóó weinig vast, dat er een lichaam noodig is, hetwelk alle *risico voor afwijkingen* op zich neemt; te meer omdat die afwijkingen door veranderde bepalingen omtrent organisatie, salarisregeling, enz. *aanhoudend* en geheel *willekeurig* kunnen voorkomen. Het zelfde lichaam, dat de wijzigingen kan tot stand brengen, komt dan in de eerste plaats in aanmerking, om het risico te dragen.

Gebeurt dit laatste bij ons, neemt de Staat zelf onze weduwpensioenen op zich, dan zou ik dat inderdaad eene goede oplossing vinden; in zooverre, dat tegen een dergelijk fonds geen bezwaar onzerzijds meer *kan* bestaan, om de eenvoudige reden, dat wij dan geen zeggenschap hoegenaamd meer bezitten.

Doch dan zou ook een groot gedeelte van den omslag, die thans voor ons aan het beheer van de Kas is verbonden, kunnen vervallen; een door den Staat aangewezen ambtenaar kan dan geheel zonder onze bemoeiing, alles verrichten; in één woord: de inrichting kon dan veel eenvoudiger zijn. Ik meen echter, dat wij onze Kas moeten blijven beschouwen als een lichaam, dat geheel *zelfstandig* staat, beheerd door onszelf, en beheerende ons eigen geld. Wel is waar hebben wij van die zelfstandigheid hoofdzakelijk alleen de *nadeelen* en *niet de voordeelen*; en zou het wenschelijk zijn, dat door statutenwijziging, die halfslachtige toestand kwam te verdwijnen; doch, hoe dan ook, wij vormen eene eigen vereeniging, geheel afgescheiden van den Staat, voor wat betreft geldelijke verplichtingen aan de verzekerden.

En juist in dit licht beschouwd, is m. i. aan het vormen (in stand houden) eener vereeniging in den trant van een pensioenfonds nog wel eenig bezwaar verbonden. Zooals ik al zeide, de Kas heeft niet de garantie van den Staat; bovendien is er *geen kapitaal, noch ook reserve*.

Dat de z.g. *wiskundige* reserve aanwezig is, doet natuurlijk niets ter zake; dat deze er is, is een *moet*, want zij is eigenlijk geen reserve, doch eene uitgestelde *schuld*; wat ik bedoel is, dat er geene enkele eigenlijke reserve is, in den vorm van extra-reserve, waarborgfonds of wat ook. Onze Kas verkeert in den toestand van elke andere zaak, die zou worden opgericht zonder eenig kapitaal, zonder eenige gelegenheid tot kapitaal- of reservevorming, en daarnaast met een zeer groot bedrag aan verplichtingen, waarvan de waarde slechts zéér approximatief kan worden benaderd. Is dat een gezonde toestand? Men zal aanvoeren, dat hieraan gemakkelijk ware te gemoet te komen, door van nu af eene nader te bepalen reële reserve te vormen, doch hiertegen is weder bezwaar uit een oogpunt van billijkheid. Inderdaad zal zoodoende het eene geslacht mededoen aan de vorming dezer reserve, en dus de *lasten* dragen, terwijl geheel andere personen, misschien een geheel ander geslacht de *vruchten* zullen plukken.

En nu zou dat alles nog wel te overkomen zijn, mits aan deze voorwaarde was voldaan, dat alle factoren, die in de Kas werkzaam zijn ter bepaling der geldelijke verplichtingen, *stabiel* waren, dat het aantal leden dus, hun gemiddelde leeftijd en bijdrage, hun huwelijk, het aantal jaarlijks voorkomende weduwen met hunne pensioenen, enz. constant waren, althans ten naasten bij.

Dat zulks bij lange na niet het geval is, toonen genoegzaam de cijfers, doch gesteld al eens, dat zulk een toestand thans bereikt ware, aan wat al invloeden staat de Kas dan niet bloot; invloeden, welke die factoren *wijzigen* en de stabiliteit *verstoren*? Een oorlog vanzelf en in de eerste plaats, doch al schakelt men dien invloed uit, dan blijft over de invloed van de wijzigingen, die in organisatie, in opleiding, in salarisregeling, in pensioenregeling, enz. gebracht kunnen worden en ook inderdaad gebracht worden op willekeurige oogenblikken, waarvan de bepaling geheel buiten onze bemoeiing ligt, en terwijl de geldelijke gevolgen dikwijls niet eens benaderd kunnen worden. Elke daad, elk ingrijpen van den Minister, van den wetgever in deze richting heeft invloed op onze Kas; maar *welke* die invloed is, *hoe* deze zich zal laten gelden, is en blijft vaak eene niet te benaderen grootheid. En toch moet bij elke wijziging de *kas* overwogen en beslissen, wat haar dan te doen staat; of ook zij wijziging moet brengen in haar regelingen, of niet, want zij is de *eenige* persoon, die *alle risico draagt*, en nog eens: *zonder* dat er eenig *middel* is om eene toevallige *risico-verhooging* te dragen. — Wat zal daarvan in de practijk te recht komen? Dat de Kas er »een slag in zal slaan«, en den eenen of anderen maatregel zal nemen, daarbij geleid, niet door billijkheidsredenen, maar, in allen gevalle in de eerste plaats, door de alles beheerschende overweging, dat de Kas zelve er geen *schade* door lijdt. Of de Kas zal geen maatregel nemen en eenvoudig »op zien komen spelen«. Is dat een gezonde toestand? Immers neen; de Kas is en blijft verantwoordelijk voor het steeds kunnen voldoen aan hare verplichtingen, en de factoren, welke die verplichtingen bepalen, vallen buiten haar bemoeienis, kunnen door een buitenstaander ten allen tijde willekeurig gewijzigd worden. — Het spreekt vanzelf: zoolang en voor zoo verre die wijzigingen den geldelijken toestand der Kas *versterken*, gaat alles van een leien dakje; eene verhooging van tractementen, althans *zonder* gelijktijdige verhooging van weduwenpensioenen is al zeer gunstig, doch, nog daargelaten of het niet gelijktijdig verhoogden der weduwenpensioenen billijk is of niet, er zijn ook wijzigingen, die in eene geheel andere richting werken; eene wijziging in de pensioenwet b.v.; en wat zal de toekomst ons hierin nog niet kunnen brengen? bestaat niet het gevaar — wellicht is zelfs al van eene groote kans te spreken —, dat te eeniger tijd het aantal beroepsofficieren belangrijk verminderen gaat? en moet ook dit niet onder de oogen worden gezien?

In het kort is de toestand deze. Wij zijn geen meester over de

actoren, die de geldelijke verplichtingen bepalen, doch dat is de wetgever, de Minister; daarentegen dragen wij wèl alle risico voor die verplichtingen.

En naast deze in de hand van een buitenstaander liggende wijzigingen, zijn er nog andere, n.l. die door de officieren zelve *gevraagd* worden. Wij zien het nu reeds: er worden *grieven* geformuleerd; en wat moet er gedaan worden om te trachten, die grieven weg te nemen? — het geld moet nageteld worden, om te zien of het er af kan. Dat is wel wat eigenaardig uitgedrukt, maar het geeft toch den juisten toestand weer. — Is dat een gezonde toestand? welke grief gaat daarbij voor? en als het niet meer kan, moeten dan de andere grieven maar blijven bestaan?

Nog eens, en hiermede beëindig ik dit toch reeds te lang geworden opstel, ik kan nog niet ontdekken, *wat* in onze Kas aanleiding kan zijn, dat de predilectie van den heer L. voor het behoud ervan kan verklaren.

J. STRUIJCKEN

Gep. Kap., Wisk.-Adv. »Utrecht«.

NASCHRIFT.

De geachte Schrijver gelieve in het oog te houden, de eerste zinsnede van mijn opstel. Nog niet lang geleden deed ik braaf mede in het koor van mopperaars, die beweren, »dat wij veel te veel betalen voor een klein pensioen enz.«. Eene nadere kennismaking met de »Kas« en eene sedert eenigen tijd aangevangen studie op verzekeringsgebied, brachten mij tot de overtuiging, dat bedoeld koor wel wat erg onbillijk is in zijn vluchtig oordeel. Ik heb getracht dit in eenigszins populaireren vorm door middel van vergelijkingen — hoe onvolledig dan ook — duidelijk te maken; eene poging, waartoe ik mij ten opzichte van afgetreden Kas-directiën min of meer verplicht achtte. De rest van mijn betoog strekte om het officierskorps *grosso modo* een kijkje te geven in den toestand van het oogenblik, iets waarop het, naar ik meen, recht heeft.

Waar ik echter zelf — zooals gezegd — van oordeel ben, dat een onderzoek moet uitmaken, in welken geest de »Kas« moet worden herzien, zou het mijnerzijds ongewenscht voorbarig zijn, als ik trachtte de directieven aan te geven voor de richting, waarin dat onderzoek moet worden geleid. Neen, zoodra meer bevoegden dan ik, dus deskundigen, na gezette studie mij rapporten en cijfers zullen hebben verschaft, dan is het tijd een definitief oordeel te vormen en kenbaar te maken. Eerder niet.

De heer S. houde het mij dus ten goede, dat ik meen zijne waardevolle opmerkingen eerst te moeten beantwoorden, wanneer ik mijne motieven getoetst — c. q. gewijzigd — zal hebben door bestudeering van de resultaten, neergelegd in bedoelde rapporten.

Wat overigens het niet begrepen »aanpassen aan de beginselen der levensverzekeringswetenschap« betreft, moge een voorbeeld die bedoeling duidelijker maken.

Stel de »Kas« wordt gereorganiseerd naar de volgende grondgedachte: *Verplicht* contribueeren door alle officieren voor een — voor alle rangen gelijk — standpensioen van b. v. f 600, en den officieren de gelegenheid bieden dat pensioenbedrag *vrijwillig* te verhoogen, natuurlijk onder bepaalde voorwaarden, dan is daarbij — meer dan thans bij onze »Kas« — het beginsel gehuldigd, dat bij levensverzekeringsmaatschappijen voorzit, n. l. »ieder krijgt, naarmate hij betaald heeft«. Officieren, die ongehuwd blijven, moeten natuurlijk, naar een vast te stellen maatstaf, schadeloos gesteld worden, geheel of ten deele. Dit laatste, wanneer wordt aangenomen, dat het billijk is eene bijdrage te vorderen voor de kans, die voor hen heeft bestaan, ook in het huwelijk te treden, en als ondersteuning voor de nagelaten betrekkingen hunner gehuwd geweest zijnde collega's.

A. G. LANDAAL,
Kapitein der Art.

»Over organisatie in de breedte« en »over organisatie in de diepte van Mitrailleurseenheden«,

DOOR

A. DE BRUIJN,

Eerste-Luitenant b/d 1ste Mitrailleurafdeeling.

Geachte Spectator!

Ik veroorloof mij Uwe gastvrijheid in te roepen, in het belang van het mitrailleurvraagstuk.

Zooals U bekend is zijn door den Heer H. J. J. HASSELBACH, Kapitein-commandant van de 4^e mitrailleur-afdeeling, een tweetal brochures geschreven, welke de organisatie van mitrailleurseenheden in de breedte en in de diepte behandelen. Het verschijnen dezer studie moet worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat S.(chrijver) door het Bestuur van de Ver. ter beoefening v. d. Krijgswetenschap niet in de gelegenheid was gesteld, eene bestrijding te leveren van de voordracht, welke door mij op 25 Nov. 1910 in bedoelde vereeniging werd gehouden.

Ook ik betreur het, dat het Bestuur geen termen heeft gevonden, om het verzoek van S. in te willigen, want daarmee zou zijn verkregen, dat de discussie over een, zoo bij uitstek technisch onderwerp was gehouden voor een deskundig gehoor, terwijl het thans niet is uitgesloten, dat de inhoud der brochures bij tot oordeelen minder bevoegden onrust zaait en wantrouwen wekt omtrent de deugdelijkheid van ons materieel.

Dat zelfs militairen zich hieraan niet kunnen onttrekken, blijkt uit het artikel van den Generaal ELAND in het Vaderland van 17 Januari j.l., 2^e Avondblad.

En toch bestaat hiervoor niet de minste reden, zooals ik nader hoop aan te toonen.

Of S. door zijn woordenkeuze en door de inkleeding zijner pennevrucht daartoe heeft medegewerkt, wil ik niet beoordeelen, daar ik mij heb voorgenomen, niet in debat te treden over den vorm zijner studie, evenmin als ik wensch te antwoorden op de critiek, welke S. zich te dezen opzichte heeft veroorloofd over mijn voordracht.

Ik twijfel niet, of de S. van deze brochures, die door zijne uitgevers, wordt aangediend »als een helder en oorspronkelijk denker en waarnemer, van wien reeds meermalen stuwkracht in het belang van het leger is uitgegaan«, zou getoond hebben in het samenstellen van voordrachten mijn meerdere te zijn.

Ik wil mij dan ook uitsluitend bepalen tot het opnemen van den handschoen, welke S. mij toewerpt, ten einde daar, waar dit m. i. het werkelijk belang van het mitrailleurwezen raakt, met hem van gedachten te wisselen.

Ik zal trachten, dit op beknopte wijze te doen, daar ik niet te veel van Uw gastvrijheid wil vergen, waarbij ik U, geachte Spectator, tevens bij voorbaat mijn verontschuldigen aanbied, wanneer ik U hierbij moet verzoeken, met mij van tijd tot tijd een uitstapje op het gebied der techniek te maken.

Waar echter de mitrailleur in den laatsten tijd meerdere bekendheid heeft verworven en velen Uwer lezers er zelfs dagelijks mede in aanraking komen, vermeende ik Uw tijdschrift als het meest geschikte terrein te moeten beschouwen voor mijn verweer tegenover de aanvallen van den S. der brochures.

Na een voorwoord van de uitgevers, eene inleiding en eenige algemeene beschouwingen over de waarde van den mitrailleur, komt S. tot de bespreking van de vraag, of de bepaling van het ontwerp-reglement, luidende: »dat het splitsen der sectie nimmer moet geschieden«, moet worden gehandhaafd, waarbij hij tot de conclusie komt, dat het geen aanbeveling verdient, dit zóó beslist voor te schrijven.

Ik deel deze meening geheel; vooral in den polderoorlog kan ik mij gevallen denken, waarbij het afsluiten van meerdere wegen door een beperkt aantal mitrailleurs zal moeten geschieden, wat veelal moet leiden tot het splitsen der sectie.

Uit het omgewerkte ontwerp-reglement, dat binnenkort in druk zal verschijnen, zal S. ontwaren, dat aan zijn wensch is te gemoet gekomen.

Minder gelukkig in de keuze van zijn argumenten is S. m. i. echter bij de behandeling van de vraag, of de beide mitrailleurs der sectie, als regel, *gelijktijdig*, dan wel *afwisselend* hun vuur moeten afgeven. Het reglement bepaalt, dat het gelijktijdig vuren *uitzondering* moet zijn en geeft daarvoor als reden op, »dat storingen in het mechanisme niet uitgesloten zijn«.

Ook S. komt na breedvoerige beschouwingen tot het zelfde resultaat, ook hij acht het ongewenscht, om de mitrailleurs, als regel, beide te gelijk te laten vuren.

Waar de conclusie de zelfde is, zou ik deze zaak kunnen laten rusten, ware het niet, dat S. het argument, aangegeven in het reglement, als minder belangrijk beschouwt en zich laat verleiden tot den uitroep: »Haperingen zijn er, om opgeheven te worden, maar niet om regels op te bouwen«.

Men kan even goed tegen onze aviateurs zeggen: »vliegtuigen zijn er, om mede te vliegen, maar niet om te vallen«.

Dat zijn machtspreuken, welke wellicht op oningewijden indruk

maken, doch aan mij het bewijs leveren, dat S. zich niet voldoende rekenschap heeft gegeven van het ontstaan van die haperingen.

Wat toch is de quaestie?

Wanneer men voortdurend met den zelfden mitrailleur schiet, wordt het mechanisme sterk aangesproken, en worden de slotdeelen in hooge mate verhit, terwijl zij minder tijd hebben om af te koelen; dit alles heeft tot gevolg, dat er *spoediger* storingen ontstaan.

Bovendien kunnen er storingen ontstaan, welke het gevolg zijn van minder goede samenstelling der munitie, gebreken aan patroonbanden, enz.; *dese* storingen zijn evenwel hooge uitzondering.

Waar de ervaring nu leert, dat het onafgebroken schieten met den mitrailleur het ontstaan van allerlei storingen zeer bevordert, heeft men gemeend, dit te moeten voorkomen, door voor te schrijven, dat de mitrailleurs der sectie, als regel, beurtelings vuren, waardoor vuurpauzen worden verkregen, gedurende welke het wapen rust, afkoelt en wordt verzorgd. Ook bereikt men hiermede het voordeel, dat het water evenzeer afkoelt en daardoor veel minder snel wordt verbruikt; de practijk toont dan ook aan, dat de vulling van den watermantel voldoende zal zijn voor den munitievoorraad van 6000 patronen, bestemd voor één gevechtsdag.

De vuurpauzen van \pm 33 seconden verschaffen dus het groote voordeel, dat de mitrailleur kan worden geladen, gesmeerd en nagericht, zoodat hij gereed is, om onverwijld het vuur te openen, wanneer de tweelingbroeder zwijgt.

Dat hij op dat gewenschte oogenblik niet gereed zou zijn, om het vuur te openen, wat volgens S. regel is, werd door mij niet onderzonden en moet ik toeschrijven aan onvoldoende geoefendheid van het personeel of aan eene gebrekkige vuurleiding.

Ik deel dan ook allerminst de meening van S., dat beide mitrailleurs, gelijktijdig vurende, de vuurkracht der sectie met 100 % verhoogen, want er ontstaat voor beide gelijktijdig eene gedwongen vuurpauze van 15 seconden, noodig om te laden, enz.; hierdoor wordt de vuurkracht derhalve niet verhoogd met 100 %, doch slechts met 75 %.

Bovendien ontstaat het zeer groote nadeel, dat het overstelpend vuur gedurende de gedwongen vuurpauze geheel zwijgt, waarmede men aan de tegenpartij tijd geeft tot verademem, wat bij het afwisselend vuren door beide mitrailleurs is uitgesloten.

Ik wil er niet met S. over redetwisten, of de vuurkracht van de sectie, onafgebroken toegepast, voldoende overstelpend is; mij dunkt, wanneer alle schoten in het doel slaan, dat men tevreden mag zijn; ik wilde alleen aantoonen, dat de uitwerking van het gelijktijdige vuur van beide mitrailleurs niet zóóveel overstelpender is, dan S. tracht te bewijzen.

Het is evenwel van belang, te onderzoeken, of de argumenten, welke S. aanvoert, even steekhoudend zijn, als die, welke hij in het reglement miskent. S. grondt zijne bezwaren tegen het gelijktijdig

vuren der mitrailleurs van de sectie hoofdzakelijk op het groote verbruik van munitie, olie, water, enz., waarvan de aanvulling, zijns inziens, bijna onoverkomelijke moeilijkheden oplevert.

Voor wat de *hoeveelheid* beschikbare munitie betreft, verkeerden wij h. t. l. in gunstige omstandigheden; voor wat de verpakking in banden en dozen aangaat, zullen binnenkort, naar ik verwacht, maatregelen worden getroffen, welke ook door S. op prijs worden gesteld.

Blijft de *aanvoer* der munitie van den wagen naar de stelling.

Deze behoeft bij infanterie-mitrailleurs geen bezwaren op te leveren; de grootere sterkte aan reserve-personeel, de mogelijkheid om handlangers te krijgen uit de reserve-afdeelingen, het zeer langzame verloop van den strijd, de gelegenheid tot het inrichten van munitie-depots, ook bij den aanval, en het gebruik van kruiwagens en andere eenvoudige hulpmiddelen, waarborgen voor deze mitrailleurs de tijdige aanvulling der munitie.

Anders is het gesteld bij de mitrailleur-afdeelingen; ik behoef S. wel niet te verzekeren, dat hij zeer in mijn geest spreekt, wanneer hij betoogt, dat ten gevolge van de uitrusting dier afdeelingen met wagens, de munitieaanvulling hierbij zeer bezwaarlijk zal zijn.

Want juist in die *wagens* zit de fout; beschikte de gevechtsgroep over draagpaarden, zooals in mijne voordracht werd uiteengezet, dan zou de aanvulling door de munitiepaarden voldoende zijn verzekerd.

Ik wijs er S. op, dat zóózeer de behoefte daaraan wordt gevoeld, dat bij onze afdeeling wordt beschikt over een achttal draagstellen van singelband, welke elk 8 patroonkisten kunnen bevatten en welke kunnen worden gelegd over het zadel van de paarden van stukscommandanten en ordonnansen tot aanvoer van patronen, waarmede m. i. betere resultaten zullen worden bereikt, dan met den rampzaligen N°. 3 (zie reglement), wiens lijdensweg S. op waarlijk aangrijpende wijze schildert.

Ter geruststelling van S. diene, dat in het nieuwe ontwerp-reglement nieuwe bepalingen zijn opgenomen voor de aanvulling van munitie, welke thans, als regel, door de reserve-manschappen zal plaats hebben.

Ik had mij altijd gevleid met de hoop, dat onze mitrailleurs in de stelling voldoende waren uitgerust met water, olie en reservedeelen; wij onderscheiden ons in dit opzicht zelfs gunstig van het buitenland, daar onze voorraad berekend is voor één gevechtstag bij een gemiddeld verbruik van 6000 patronen per mitrailleur.

S. deelt deze meening niet; hij wil deze hoeveelheden uitbreiden en laat zelfs den reserve-voorraad water door het personeel, dat bij de wagens achterbleef, opdrinken; waar S. dergelijke moeilijkheden vreest, verbaast het mij, dat hij bij de organisatie, welke hij voorstelt, niet tevens één waterwagen voor dorstig personeel indeelt.

Er is dan ook uit S.'s betoog m. i. slechts ééne gevolgtrekking te

maken en wel deze, dat alleen eene organisatie van de gevechtsgroep met draagpaarden aan de vele bezwaren van S. kan te gemoet komen; deze paarden kunnen den aanval volgen, zij kunnen de stelling veel dichter naderen, doch, geachte Spectator, ik betrap mijzelf hier op eene herhaling van mijn voordracht.

Bij den verdediger is de aanvulling van dit alles veel eenvoudiger en bij toepassing van de argumenten van S. zou derhalve voor die mitrailleurs kunnen worden voorgeschreven, dat zij gelijktijdig vuurden; ik mis dit evenwel in S.'s betoog, en te recht, want ook voor die mitrailleurs geldt de door S. gewraakte motiveering van het reglement »dat het ontstaan van haperingen niet is uitgesloten« en wordt bevorderd door het onafgebroken schieten.

Ik ben nu genaderd tot het belangrijke vraagpunt van S.'s studie: moet de mitrailleursectie bestaan uit twee of drie mitrailleurs?

Ik zeg »belangrijk«, omdat S. in zijne conclusie aanleiding vindt, om bij zijne verdere organisatievoorstellen, de sectie van drie mitrailleurs, als vuurénheid, te beschouwen.

S. acht n.l. de vuurkracht van de sectie, bestaande uit 2 mitrailleurs, onvoldoende; hij wil dit verhelpen door bij de sectie 3 mitrailleurs in te deelen, waarvan er twee gelijktijdig vuren, terwijl één mitrailleur, als regel, niet aan het vuur deelneemt, doch steeds tot vuren gereed is, om in te vallen, dit moet dus steeds de zelfde mitrailleur zijn.

Het is duidelijk, dat wanneer, zooals S. wil, twee zelfde mitrailleurs onafgebroken vuren, en de derde zwijgt, om in te vallen, de kans op het ontstaan van haperingen grooter is, dan wanneer men de derde ook laat mededoen, zoodat beurtelings en afwisselend door 2 mitrailleurs te gelijk wordt geschoten; ook is de vuurkracht der sectie in dit geval grooter en waar S. zich ongerust maakt, dat het vuur niet overstelpend genoeg zal zijn, zou ik hem deze vuurregeling willen aanbevelen.

Te recht zegt S., dat bij de beantwoording van de vraag »drie of twee mitrailleurs«, twee factoren van groot gewicht zijn, n.l. de vuurleiding en de kwetsbaarheid der opstelling.

Het behoeft wel geen betoog, dat van deze beide de *vuurleiding* weder als de meest belangrijke factor moet worden aangemerkt.

Laten wij dan ook eens nagaan, of de vuurleiding door den sectiecommandant zich niet verzet tegen eene uitbreiding van de sectie met één mitrailleur, waarbij telkens twee wapens gelijktijdig aan het woord zijn en het derde zwijgt.

In den breede en op zeer juiste wijze, schetst S. de moeilijkheden, aan de vuurleiding verbonden; hij legt er te recht den nadruk op, dat de uitwerking van slecht of middelmatig geleid mitrailleurvuur het »nulpunt« nadert, en wanneer wij allen, mitrailleur-officieren, deze ervaring opdoen bij de vuurleiding van de sectie, bestaande uit twee mitrailleurs, waarvan er telkens slechts één aan het woord is, hoeveel

zwaarder weegt dit argument dan niet bij de sectie van drie mitrailleurs, waarvan er twee gelijktijdig spreken; waarbij niet mag worden vergeten, dat bij slecht geleid vuur in den zelfden tijd door deze beide mitrailleurs *anderhalf* maal het getal patronen wordt verknoeid van dat der sectie van 2 mitrailleurs. En waar de ervaring leert, dat de vuurleiding van den enkelen mitrailleur reeds zóó moeilijk is voor den S.C., dat dit middelmatig geleide vuur waarlijk geen uitzondering zal zijn, gelooft S. dan in trouwe aan het succes van twee mitrailleurs, welke gelijktijdig vuren, welker uitwerking de S.C. dus gelijktijdig moet gadeslaan (wat vrijwel ondoenlijk is), welker bundels hij moet onderkennen, zoodat, wanneer er een mis schiet, hij de noodige correcties kan doen aanbrengen?

Welnu ik geloof niet, dat van eene dergelijke vuurleiding, als regel, succes is te verwachten, en zelfs bij goede S.C.ⁿ. moet de leiding van 2 mitrailleurs middelmatig worden, omdat het hun nu eenmaal onmogelijk is, de aandacht te verdeelen over twee bundels en het voor eene goede uitwerking beslist noodig is, dat zij er voor waken, dat de betrokken stukscommandant den bundel *in* het doel houdt.

Deze taak over te dragen aan N°. 3, den bedieningsman, die met den kijker gewapend bij den mitrailleur is opgesteld, wil mij ongewenscht voorkomen; de vuurleiding door den S.C. bestaat dan niet meer, zoodat deze, voortredeneerende, overbodig zou zijn, en dit zal S. toch niet willen?

Hierbij komt nog, dat van waarnemen van de uitwerking door de stukscommandanten dan in het geheel geen sprake meer is, omdat zij niet weten, welke aanslagen van hun eigen mitrailleur afkomstig zijn. Ondertusschen zij hierbij opgemerkt, dat S. wel wat heel pessimistisch is, wanneer hij den St.C. vergelijkt met een blinde; de rook-ontwikkeling is in vele gevallen hinderlijk, doch de vergelijking van S. is beslist overdreven; ook de voorstelling, dat N°. 2 een lamme zou zijn, die dezen blinde leidt, geeft een zonderling beeld van de bediening van een mitrailleur.

De vuurleiding door den S.C. verzet zich dan ook m. i. ten eenen male tegen eene samenstelling der sectie uit drie mitrailleurs, waarbij er twee gelijktijdig vuren; de vraag, of deze indeeling gewenscht is bij de vuurmethode, waarbij de mitrailleurs beurtelings vuren, zal ook door S. wel ontkennend worden beantwoord, omdat zij het rendement *niet* opvoert en daar gaat het om.

Voorts geldt de factor der kwetsbare opstelling; S.'s redeneering, dat, waar plaats is voor twee, er ook wel drie kunnen staan, is eene zonderlinge methode van bewijsvoering; waar echter S. juist zoo overtuigd is van de noodzakelijkheid van eene onvindbare opstelling der sectie, verwondert het mij, dat hij dit bezwaar zoo licht telt.

Voor mij is het wel degelijk van belang, en stel ik mij nog steeds op het standpunt, dat vele mitrailleurstellingen bezet met kleinere eenheden, i. c. sectiën van 2 mitrailleurs, minder van de vijandelijke

vuurwerking, vooral van die der artillerie, hebben te duchten, dan een geringer aantal stellingen, bewapend met sectiën van 3 mitrailleurs. Tegenover een grooter rendement der eigen sectie staat in het laatste het grooter rendement der vijandelijke artillerie.

Doch er is nog meer! S. betoogt, dat het rendement, van de sectie van 3 mitrailleurs, waarvan er twee gelijktijdig vuren, 17 % meer is, dan dat der sectie van twee mitrailleurs, welke beurtelings vuren; dit is volkomen juist, doch deze organisatie brengt, uit een zuiver economisch standpunt beschouwd, mede, dat voor het zelfde geld, waarvoor men slechts 50 mitrailleureenheden van 3 mitrailleurs kan oprichten, er 75 van 2 mitrailleurs zijn te verkrijgen.

Mijn oplossing van de rekensom is dan ook, dat het meerdere vuurrendement van 17 % niet opweegt tegen het nadeel, dat het aantal mitrailleureenheden met 50 % slinkt; dit nadeel mag niet licht worden geteld, omdat het daardoor niet mogelijk zal zijn, mitrailleursectiën toe te wijzen aan tactische eenheden, als bataljons, welke — ik wijs er S. op, dat dit voor mij eene tactische overweging is — in ons land vaak met zelfstandige opdrachten zullen worden belast.

Om de boven ontvouwde redenen kom ik tot de slotsom, dat de sectie, bestaande uit *twee* mitrailleurs, de vuureenheid moet blijven, omdat »de vuurleiding de alles beheerschende factor is« en »de meest gewenschte organisatie bepaalt van de vuureenheid«.

S. zal mij ten goede houden, dat ik hem niet volg in al zijn beschouwingen over de uitwerking van mitrailleurvuur; dat de sectiën mitrailleurs tot taak hebben het *vuuroverwicht te verzekeren* aan het troependeel, waaraan zij zijn toegevoegd, zal in vele gevallen een wissel zijn, welke zij, volgens S., thans niet kunnen honoreeren.

Wordt hier niet vergeten, dat zij dienen tot versterking van de vuurkracht der infanterie of cavalerie, zoodat zij *met* de geweren en karabijnen *samen* het vuuroverwicht moeten verkrijgen.

Ook in zake het vuren op aanvallende infanterie, waarbij het vuur *te gelijker tijd* wordt gericht op de tirailleurlinie, den ondersteuningstroep en de reserve en waarbij S. liefst 55000 M² met eene sectie onder vuur neemt, sta ik niet aan zijn zijde. Ik geloof, dat het voldoende is, indien het voorwaartsgaan der *tirailleurlinie* door vuur wordt bemoeijlikt, waarbij ik er de aandacht op vestig, dat m. i. van het vuur op volgende liniën niet veel is te verwachten.

Waar S. de sectie van drie mitrailleurs als grondslag bij zijn verdere organisatieplannen bezigt, komt hij tot conclusies, welke sterk afwijken van de voorstellen, welke door mij in mijn voordracht zijn ontwikkeld. Desalniettemin wil ik de studie van S. op den voet volgen, ten einde daar, waar ik dit in het belang van het mitrailleurvraagstuk acht, enkele kantteekeningen te maken, en op eenige aanhalingen te wijzen, waardoor S. onwillekeurig eene verkeerde voorstelling wekt nopens mijn bedoelingen.

Bij de indeeling der mitrailleurcompagniën gaat S. uit van de

nieuwe formatie van het regiment; hij komt daarbij tot eene indeeling der compagnie in 4 sectiën, elk van 3 mitrailleurs.

In mijn voordracht kwam ik voor die compagnie tot een totaal van 5 sectiën, waarbij nog eene 6e sectie werd gewenscht voor reservematerieel.

Deze indeeling berustte mijnerzijds op de overweging, dat detachering van eene sectie bij elk der veldbataljons *mogelijk* moet zijn.

S. is zoo goed, om dit eene rekensom te vinden; de tactische grondslag ontbreekt.

Ik wil hem hierop antwoorden, dat ik mij zoo vele gevallen kan denken in de verdediging van ons vaderland, waarbij aan een bataljon eene zelfstandige opdracht wordt verstrekt, en waarbij aan dit bataljon, bij gebrek aan artillerie, eene sectie mitrailleurs als versterking der vuurkracht wordt toegevoegd, dat de organisatie der mitrailleur-compagnie daarmede rekening moet houden.

Waar S. het echter voorstelt, alsof ik een voorstander zou zijn van eene permanente indeeling van eene mitrailleursectie per bataljon, geef ik hem in overweging, het gedeelte mijner voordracht, dat betrekking heeft op het aanvallend gevecht der mitrailleur-compagnie, nog eens goed na te lezen; hij zal dan ontwaren, dat ook volgens mij tactiek nog steeds geen wiskunde is.

Ik wil S. niet te ver volgen in zijn tactische beschouwingen, doch, waar hij zijn infanterie-mitrailleursectiën principieel indeelt in 2 groepen, waarvan er ééne ondersteuning verleent aan de gevechtsgroep en de andere aan de reserve, daar wil ik hem vragen, of de bataljons, aangewezen voor de omvatting, dezen steun kunnen ontberen, en zoo niet, waar hij de daarvoor benodigde sectiën vandaan haalt? Waar overigens S. het zelfde getal mitrailleurs ter beschikking van het infanterie-regiment wil stellen, ben ik voorloopig gerust; dat de indeeling van de mitrailleur-compagnie in sectiën van twee mitrailleurs door mij wordt gehandhaafd, behoeft wel geen nader betoog, gelet op de voordeelen, welke deze indeeling bezit boven die in sectiën, bestaande uit 3 mitrailleurs.

Ik wil er echter nog even op wijzen, dat S. genoegen neemt met 1 patroonwagen per 3 inf.-mitrailleurs, wat door mij beslist te weinig wordt geacht; de reserve-munitie zou hierdoor met $\frac{2}{3}$ worden verminderd en waar S., ten gevolge van zijn vuurregeling, in den zelfden tijd anderhalf maal meer munitie verschiet dan bij de bestaande indeeling, begrijp ik deze vermindering van reservemunitie allermint. Wanneer de nieuwe formatie van het infanterieregiment haar beslag mocht krijgen, dan zal in vele gevallen de indeeling van eene half-compagnie per afdeeling gewenscht zijn. In vreedestijd zal men zich uit een opleidingsoogpunt ertoe moeten bepalen, de compagnie in te deelen bij eene der afdeelingen van het regiment, wat natuurlijk beteekent, dat deze infanterie-mitrailleurs ook met de andere afdeeling moeten oefenen, ten einde alle in de gelegenheid te stellen de samenwerking van infanterie en mitrailleurs te leeren.

(Slot volgt.)

De order van den Prins van Oranje uit St.-Symphorien.

Waarde Kameraad! Hooggeachte Heer Hoofdredacteur!

Het stukje met opschrift: »Een lapsus memoriae« van de Heeren DE BAS en Graaf DE T'SERCLAES DE WOMMERSOM, in N°. 9 van den Jaargang 1911 van »De Militaire Spectator«, heeft mij geen aanleiding gegeven op het daarin besproken onderwerp terug te komen. In dat stukje toch, waarin de Schrijvers zich eenigszins als ingewijden in de goddelijke raadsbesluiten voorstellen, heb ik geene wetenschappelijke wijze van bestrijding van mijne betooggronden kunnen opmerken. Ik achtte de mijzelven opgelegde taak afgedaan; terwijl ik er aan twijfelde, of het origineel der besproken order wel ooit meer aan het licht zou worden gebracht.

Generaal SABRON echter, die mijne opvatting aangaande de echtheid van het door CAMP medegedeelde document geheel deelde, was van oordeel, dat de orgineele order nog wel te vinden zou zijn, en het is hem gelukt, het spoor aan te wijzen, waarlangs zij gevonden kon worden en ook gevonden is. Zij heeft behoord tot de vroegere collectie van Jhr. BEELDSNIJDER, thans in het bezit van Jhr. J. W. DES TOMBE, te de Bildt, die in 1896 nagenoeg alle daarin aanwezige, van Generaal CHASSÉ afkomstige bescheiden, aan het Rijksarchief heeft geschonken. Stellig zou die order toen met de andere papieren medegezonden zijn naar het Rijksarchief, indien zij niet tusschen andere bescheiden van die collectie verscholen was geraakt, en daardoor aan de aandacht was onttrokken geworden.

Zij is nu, door een gelukkig toeval, uit die collectie voor den dag gekomen; en ofschoon zij reeds èn door CAMP in »Leven en Krijgsbedrijven van D. H. Baron CHASSÉ« (1849), èn later door BOSSCHA in »Het leven van WILLEM II« (in drie achtereenvolgende uitgaven), ook door WÜPPERMANN en door TONNET in druk is gegeven, verzoek ik U beleefd, haar nogmaals — nu in *fac-simile* — in Uw Tijdschrift te willen plaatsen. Ik meen, dat Uwe lezers, die den onlangs daarin gevoerden strijd over de echtheid van die order gevolgd hebben, daarop wel eenig recht hebben.

Verder commentaar acht ik mijnerzijds overbodig.

Met vriendelijke dankzegging voor het voldoen aan mijn verzoek en met kameraadschappelijken groet, steeds gaarne.

Uw dienstwillige,
G. J. W. KOOLEMANS BEIJNEN.

St Simphonien 15 Juin.
1815

Mon cher General

Les Papiers, ayant été attaqués
je vous prie de rassembler sans perte
de temps votre Division au point de rassemblement
sur les hauteurs en arrière de Claire St Pierre.
on vous attendra nos ordres.

Guillaume B. d'Orange
D

A Messieurs

Messieurs le Lt. General Chapé

Commandant la 3e Division
Des troupes des Pays-Bas

R. Thangy a Mairie St. Pierre.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

Algemeen: Overzicht over den stand van de tegenwoordige internationale luchtvloot. De vlootrevues in 1911, Int. Rev., Feb.

Amerika (Vereenigde Staten van Noord-): Schietvoorschrift voor handvuurwapenen. Moros-opstand op de Philipijnen. Voorschrift op het bajonetvechten. Vereenvoudiging der administratie. Eerbewijs voor het vaandel, M. Woch., N°. 12. Versterking van het Panama-kanaal, Jahrb. A. u. M., Feb.

België: Militaire aviatiek, Jahrb. A. u. M., Feb.

Brasilië: Legersterkte 1912, M. Woch., N°. 6.

Bulgarije: Detacheering van officieren in Duitschland. Wetsontwerp op de oprichting van eene hoogere krijgsschool, M. Woch., N°. 6. Detacheering van officieren in het buitenland. Detacheering van officieren en onderofficieren der artillerie aan de cavalerie-rijsschool, M. Woch., N°. 8. Wijziging in de organisatie. Veranderingen in de organisatie van het ministerie van oorlog, M. Woch., N°. 7.

Cuba: »Guardia rural«, M. Woch., N°. 22.

Duitschland: Geschriften bij gelegenheid van den 200sten geboortedag van FREDERIK DEN GROOTE. Seminarium voor Oostersche talen, M. Woch., N°. 6. Militaire hulpvereniging, M. Woch., N°. 7. Vroeger en thans in het koninklijk invalidenhuis Berlijn, M. Woch., N°. 8. Gewei-tentoonstelling, M. Woch., N°. 9. Afdeeling ski-loopers, M. Woch., N°. 12. Vooropleiding der recruten. Jaarverslag van de vereniging tot oprichting van tehuizen voor adellijke dames, M. Woch., N°. 13. Seminarium voor Oostersche talen, M. Woch., N°. 17. Schoolopleiding der recruten. Ontwerp machinegeweer-schietvoorschrift. Geneeskundig verslag van het Duitsche leger, Int. Rev., Feb. Luchtpistolen, Streffl., Jan.

Engeland: Jaarlijksche militaire uitvoering, M. Woch., N°. 18. Nieuwe bepalingen voor de toelating tot de militaire academies, M. Woch., N°. 19. Wedstrijd voor vliegtuigen, M. Woch., N°. 20. Tijdschrift »The Army Review«. Schieten met 34,3 cM. kanonnen. Pantserkruiser »Lion«. Militaire aviatiek, Jahrb. A. u. M., Feb.

Frankrijk: Nieuwe brug over de Moezel tusschen Toul en Nancy, M. Woch., N°. 6. Militaire muziekkorpsen, M. Woch., N°. 8. Wederom gewijzigde regeling van het opperbevel over het leger. Ransels, M. Woch., N°. 13. Opleidingscursus voor stafofficieren. Gezondheidstoestand van het leger in Marokko, M. Woch., N°. 18. Reorganisatie

van het Fransche koloniale leger. De munitie-aanvulling voor de artillerie op het slagveld. Opleidingscursus ter verdere vorming van troepen-generale-stafofficieren. De vliegmachines en de Fransche marine. De artillerie der Fransche dreadnoughts. Inrichting voor hoogere militaire studiën, Int. Rev., Feb. Reorganisatie der artillerie-inrichtingen en artillerie-commando's. Proef met afgekoeld vleesch, Streffl., Jan. Afstandsritten. Politieke berichten over officieren, M. Woch., N°. 20. Wijziging aan de ziekenwagens. Torpedo-netten. Telefonische verbinding der sperfortenlinie. Het programma van MESSIMY voor de aanstaande legeruitbreiding, Jahrb. A. u. M., Feb.

Griekenland: Uitgaven voor de vloot, Jahrb. A. u. M., Feb.

Italië: Cursus voor vliegers, M. Woch., N°. 5. Grenswachtkorps, M. Woch., N°. 16. Ontpofbare stoffen. Legerbegrooting 1912—'13, M. Woch., N°. 17. Uitbreiding van het leger, Streffl., Jan. Telegraaf-formaties. Militaire aviatiek, Jahrb. A. u. M., Feb.

Japan: Militaire aviatiek, Jahrb. A. u. M., Feb.

Nederland: Militaire aviatiek. Nieuwe machinegewerafdeelingen. Munitie-uitrusting der veldartillerie, Jahrb. A. u. M., Feb.

Oostenrijk-Hongarije: Nieuwe troepenformaties, M. Woch., N°. 16. Korps-telegraafafdeeling. Vestingtelegraafschool 1912. Luchtschippercursus 1912, M. Woch., N°. 17. De splitsing van het 22ste infanterieregiment opgeheven. Verandering der infanterie-rij-cursussen. Oprichting van eene landweeracademie. Nieuwe plaatsen voor stafofficieren. Cavaleriepaarden voor particulier gebruik, M. Woch., N°. 18. Bijzonder officierskorps voor het aanvullingswezen. De korpsofficierscholen, Int. Rev., Feb. Oprichting van wielrijdercompagnieën. Toelating voor vliegers. Nieuwe artillerieschietschool. Telefoontoestellen voor de vestingartillerie. Lastauto's. Telegraafafdeelingen. Omwisseling van den chef van den generalen staf, Jahrb. A. u. M., Feb.

Portugal: Hervorming van het Portugeesche leger, Int. Rev., Feb. Nieuwe vloot, Jahrb. A. u. M., Feb.

Rumenië: Manoeuvres voor de technische troepen, M. Woch., N°. 6. Oefening van de verlofgangers 1911. Nieuwe wet op de bevordering der officieren. Mobilisatiefonds, M. Woch., N°. 11. Militaire aviatiek, Jahrb. A. u. M., Feb.

Rusland: Wedstrijd voor militaire vliegmachines. Het gebruik van auto's bij de cavaleriemanoevres van het vorige jaar. De nieuwe applicatorische onderwijsmethode aan de Russische militaire academie, Int. Rev., Feb. De voornaamste posten uit de oorlogsbegrooting voor 1912. Reorganisatie van de marineleiding. Proef met eene nieuwe broodsoort, Streffl., Jan. Pionier-technische opleiding der infanterie. Onlusten in Perzië. Nieuwe pensioenwet voor de officieren. Ondersteuning der Orenburger en Oeral Kozakken. Eeuwfeest. Nieuwe weerplichtwet. Weerbelasting in Finland, Jahrb. A. u. M., Feb.

Servië: Onbruikbare granaten. Militaire aviatiek, Jahrb. A. u. M., Feb.

Spanje: De nieuwe legerwet, Int. Rev., Feb. Vrijwillige militie in Ceuta, M. Woch., No. 21. Aviatiek, Jahrb. A. u. M., Feb.